

Ungdomars känsla av delaktighet

- vilka faktorer påverkar i Sibbo?

Ronja Roms, 31091

Pro Gradu- avhandling i statskunskap

Handledare: Kimmo Grönlund

Fakulteten för samhällsvetenskaper och ekonomi

Åbo Akademi

2019

Ämne: Statskunskap
Författare: Ronja Roms
Arbetets titel: Ungdomarnas känsla av delaktighet – Vilka faktorer påverkar i Sibbo?
Handledare: Kimmo Grönlund
Abstrakt: <p>Känslan av delaktighet är grundläggande dels för politiskt handlande men också för inhämtning av information i politiska frågor. Graden av intresse för samhällsrelaterade frågor varierar i sin tur i lika stor grad som känslan av delaktighet, men båda är viktiga aspekter då det talas om aktivt medborgarskap. Syftet med denna avhandling är att ta reda på vilka faktorer som påverkar ungdomarnas känsla av delaktighet. Arbetet granskar ungdomstiden med tyngdpunkt på politisk socialisation, hälsa och delaktighet. Fokus ligger på ungdomarnas synvinkel istället för de vuxnas. Hur uppfattar ungdomarna sina levnadsomständigheter, sin hälsa, ekonomi och i vilken mån känner de delaktighet i både närsamhället och i det finländska samhället. Forskningsfrågan för arbetet lyder: vilka faktorer förklarar/påverkar Sibboudomarnas känsla av delaktighet i närsamhället och det finländska samhället?</p> <p>För att uppnå syftet görs en kvantitativ undersökning med hjälp av färdigt insamlat material från Institutet för hälsa och välfärd. Materialet består av svar från enkäten Hälsa i skolan 2017. Undersökningen innehåller svar av 464 ungdomar från högstadiet och andra stadiets utbildningar i Sibbo kommun.</p> <p>I den empiriska analysen kom det fram att ungdomarna överlag har det bra i de frågor som ingår i undersökningen. Värt att nämna är ändå att över 50 procent av ungdomarna inte deltar i någon samhällsaktivitet och en femtedel av ungdomarna anser sig ha en dålig hälsa. Ungdomarna känner sig som en viktigare del av näromgivningen i jämförelse med det finländska samhället och över hälften, 54 procent, av ungdomarna känner sig inte som en viktig del av det finländska samhället. Ungdomarna anser i stor utsträckning att familjernas ekonomiska situation är någorlunda bra och närmare 70 procent av ungdomarna är tillfredsställda med sitt liv i stora drag. Sambandsanalysen visar att både hälsa och ekonomi påverkar känslan av delaktighet och regressionsanalysen påvisar att tillfredsställelsen med livet överlag har en signifikant påverkan då vi pratar om delaktighet inom denna undersökning.</p>
Nyckelord: Ungdomar, delaktighet, politisksocialisation, Sibbo, THL
Datum och Sidoantal: 22.10.2019 (67)

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INLEDNING	1
1.1	Problemområde	2
1.2	Syfte och avgränsning	3
1.3	Disposition.....	3
2.	UNGDOMAR OCH DELAKTIGHET	4
2.1	Ungdomar och demokrati.....	5
2.2	Delaktighet	8
2.3	Hälsa och delaktighet	15
2.4	Social handlingskraft.....	16
2.5	De finländska ungdomarna.....	17
2.6	Ungdomstiden	20
2.7	Primärgrupper i de ungas liv	21
3.	POLITISK KULTUR OCH POLITISK SOCIALISATION.....	22
3.1	Socialisationsagenter	23
3.2	Socialisationen genom livet.....	25
4.	SIBBO KOMMUN	25
4.1	Kommuner och föreningar	27
5.	METOD OCH MATERIAL	28
5.1	Enkäten hälsa i skolan	29
5.2	Datamaterialet	30
6.	RESULTAT	33
6.1	Sambandsanalys	38
6.2	Regressionsanalys	44
7.	SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	48
8.	KÄLLFÖRTECKNING	55

TABELLER

TABELL 6-1 UNGDOMARNAS SAMHÄLLSAKTIVITET	35
TABELL 6-2 DELAKTIGHET I NÄROMGIVNING OCH DELAKTIGHET I DET FINLÄNDSKA SAMHÄLLET	36
TABELL 6-3 FAMILJENS EKONOMISKA SITUATION	37
TABELL 6-4 DELAKTIGHET OCH HÄLSA SAMBANDSANALYS	39
TABELL 6-5 DELAKTIGHET OCH AKTIVITETER (AKTIV ELLER INTE AKTIV), SAMBANDSANALYS	39
TABELL 6-6 DELAKTIGHET OCH EKONOMI, SAMBANDSANALYS	40
TABELL 6-7 DELAKTIGHET OCH TILLFREDSSTÄLLELSE MED LIVET, SAMBANDSANALYS.....	41
TABELL 6-8 DELAKTIGHET I NÄRSAMHÄLLET OCH EKONOMI, SAMBANDSANALYS	41
TABELL 6-9 DELAKTIGHET I DET FINLÄNDSKA SAMHÄLLET OCH EKONOMI, SAMBANDSANALYS	42
TABELL 6-10 DELAKTIGHET I NÄRSAMHÄLLET OCH HÄLSA, SAMBANDSANALYS	42
TABELL 6-11 DELAKTIGHET I DET FINLÄNDSKA SAMHÄLLET OCH HÄLSA, SAMBANDSANALYS.....	43
TABELL 6-12 DELAKTIGHET I NÄRSAMHÄLLET OCH TILLFREDSSTÄLLELSE MED LIVET FÖR NÄRVARANDE, SAMBANDSANALYS	43
TABELL 6-13 DELAKTIGHET I DET FINLÄNDSKA SAMHÄLLET OCH TILLFREDSSTÄLLELSE MED LIVET FÖR NÄRVARANDE, SAMBANDSANALYS	44
TABELL 6-14 DELAKTIGHET I NÄRSAMHÄLLET REGRESSIONSANALYS- PRESENTATION AV MODELLEN	45
TABELL 6-15 KÄNSLA AV DELAKTIGHET I NÄRSAMHÄLLET- REGRESSIONSANALYS	45
TABELL 6-16 FINLÄNDSKA SAMHÄLLET -REGRESSIONSANALYS	46
TABELL 6-17 DELAKTIGHET I DET FINLÄNDSKA SAMHÄLLET- REGRESSIONSANALYS	46
TABELL 6-18 DELAKTIGHET- REGRESSIONSANALYS PRESENTATION AV MODELLEN	46
TABELL 6-19 DELAKTIGHET - REGRESSIONSANALYS	47
TABELL 6-20 DELAKTIGHET - ANALYS UTAN VARIABELN TILLFREDSSTÄLLELSE MED LIVET.....	47
TABELL 6-21 SAMVARIATION MELLAN VARIABLERNA ENLIGT PEARSONS CORRELATION	48

FIGURER

FIGUR 6-1 UNGDOMARNAS FÖRDELNING ENLIGT SKOLA.	34
FIGUR 6-2 TILLFREDSSTÄLLELSE MED LIVET.....	38

1. INLEDNING

Den svenska statsvetaren Maria Oskarson skriver i sin bok *Att undvika en tvåtredjedelsdemokrati* att den första aspekten av det politiska medborgarskapet är att man känner sig som en politisk medborgare. Känslan av delaktighet är grundläggande för politiskt handlande men också för inhämtning av information i politiska frågor. Graden av intresse för samhällsrelaterade frågor varierar i sin tur i lika stor grad som känslan av delaktighet, men båda är viktiga aspekter då vi talar om aktivt medborgarskap. Då individen engagerar sig för de gemensamma intressena stärks det kollektiva.

Hur tonåringar och unga vuxna utvecklar sitt samhällsengagemang är en central fråga inom det samhällsvetenskapliga forskningsfältet politisk socialisation. Hur människor blir medborgare och vilka processer eller mekanismer som kan påverka processen är en intressant fråga. Ungdomar tillbringar en stor del av sin tid i skolor där en stor del av samhällsfostran sker rent tekniskt inom läroplanen. I skolan umgås, lär sig och utvecklas ungdomarna i en gemenskap. Ungdomarna är inte endast elever, de är enskilda medborgare och aktörer som verkar i den offentligt styrda institutionen. Skolorna i sin tur präglas av dagsaktuella händelser i samhället och får därmed en betydelse också för själva demokratin.

När vi pratar om individer och deras tolkning eller känslor av situationen de infinner sig i är det viktigt att komma ihåg att något normaltillstånd inte existerar. Hos enskilda individer, separata grupper och deras relationer finns ingen enskild modell att bevittna. Det vi däremot hittar är olika perspektiv som i bästa fall kan ge ett meningsfullt sammanhang att tolka. Ungdomarna som grupp infinner sig i två världar, den ena världen är ungdomsgruppen, gänget, medan den andra består av verkligheten omkring dem som i sin tur präglas av vuxenauktoriteter och institutioner.

Inom området samhällelig integration av ungdomar i Sibbo behövs en närmare granskning. Utfallet av *Enkäten hälsa i skolan 2017* visar att Sibbo kommun tampas med en utmaning, ungdomarna i Sibbo upplever en lägre känsla av delaktighet i deras näromgivning samt i det finländska samhället än landets medeltal. En genomgång av

enkäten är motiverad eftersom samhällen som lyckats skapa socialt jämlika förhållanden, med endast små skillnader, tenderar att skapa bättre sammanhållning och tillit. Avhandlingen ger en indikation på vilka faktorer som påverkar i Sibbo.

Reell demokrati börjar med handlingar på gräsrotsnivå och det är även där kommunen behöver agera och finnas till för ungdomarna. Verkligt inflytande skulle innebära att ungdomarna uppfattar deltagandet som meningsfullt och ser sig själv som likvärdiga medborgare. Genom att fostra socialt handlingskraftiga ungdomar ökar deras förutsättningar för ett bättre liv. Arbetet mot förändring startar där ungdomarna befinner sig, och ändringarna blir socialt hållbara genom ungdomarnas delaktighet och deltagande i allmänhet. Det är viktigt att ungdomarna känner sig socialt delaktiga och det kan även ses som en förutsättning för att de ska kunna förstå det samhälle de lever i.

Avhandlingen kartlägger ungdomarnas åsikter. Avsikten med avhandlingen är att hitta de faktorer som påverkar ungdomarnas samhällseliga integrering och känslan av delaktighet. Delaktighet är ett ständigt aktuellt tema som är av stor vikt för de unga, deras välmående och även med tanke på trivsel i det samhälle de lever i. Resultatet av detta arbete kan senare användas som ett riktgivande hjälpmedel för ungdomsarbetet och för kommunen då tjänster eller verksamhet planeras.

Enligt ungdomslagen bör ungdomar höras i ärenden som berör dem, men att lyssna räcker inte alltid till.

1.1 Problemområde

Det har under långa tider förts diskussioner om delaktighet och dess betydelse för samhället. Området är etablerat och en stor mängd teori finns att inta. Likt mycket annat påverkas även delaktigheten av en snabb modernisering och globalisering. Bland ungdomsgruppen är denna påverkan väsentlig eftersom trender och förändringar når dem lätt via ungdomskulturen. Ungdomars delaktighet är något som idag uppmuntras och främjas. Ett sjunkande valdeltagande påvisar ändå tydligt att delaktighet kan ändras under tid. I denna avhandling vill jag ta reda på vilka faktorer som påverkar ungdomarnas delaktighet och framförallt deras känsla av delaktighet. Vad anser

ungdomarna och finns det någon tydlig faktor som kommer fram starkare än andra faktorer?

1.2 Syfte och avgränsning

Syftet med denna avhandling är att kartlägga ungdomarnas åsikter kring deras samhälleliga integrering, närmare bestämt deras känsla av delaktighet. Som material använder jag mig av *Enkäten hälsa i skolan 2017*. Målet är att peka ut de faktorer som påverkar ungdomarnas åsikter kring deras integrering. Arbetets slutresultat kan användas av kommunen, skolan, elevvården samt specialundningsarbetet för att få en överblick över situationen i Sibbo. Arbetet utgår ifrån ett ungdomsperspektiv i syfte att säkra innehållsvaliditeten.

Min forskningsfråga lyder:

Vilka faktorer förklarar/påverkar Sibbo ungdomarnas känsla av delaktighet i närsamhället och det finländska samhället?

Den demografiska och geografiska avgränsningen för undersökningen är de inskrivna skolungdomar i Sibbo som deltog i enkätundersökningen. Jag väljer att lämna bort alla lågstadiesbarn ur min forskning eftersom uppfattningen kring delaktighet kan antas skilja sig mellan åldersgrupperna. Jag fokuserar på högstadiet och andra stadiets utbildningar. Frågor där endast få svarspersoner svarat lämnas utanför forskningen för att försäkra deras anonymitet. Forskningen innefattar elever från båda språkgrupperna.

När det kommer till tidigare forskning hittar jag ingen undersökning inom regionen som tangerat ungdomarnas delaktighet. Forskning som berör delaktighet existerar i mångfald och används även som teoretisk bakgrund i arbetet.

1.3 Disposition

Uppsatsen är disponerad i sju kapitel. I kapitel två behandlas begrepp och teman som är kopplade till demokrati och delaktighet först varefter hälsans inverkan på delaktighet diskuteras. Kapitel två presenterar även social handlingskraft och avslutas med en genomgång om de finländska ungdomarna, ungdomstiden och primärgrupper

i de ungas liv. I kapitel tre ligger tyngden på politiskt kultur, politiska värderingar och politisk socialisation. I kapitel fyra presenteras Sibbo Kommun samt förs en diskussion om ungdomsorganisationernas betydelse. I kapitel fem beskrivs den empiriska studien. Resultaten redovisas i kapitel 6 medan kapitel 7 består av en sammanfattning och diskussion kring resultaten.

2. UNGDOMAR OCH DELAKTIGHET

I detta kapitel kommer jag att öppna upp begrepp och teman som ofta kopplas till ungdomars delaktighet i samhället. Förhållandet mellan samhälle och individ är ett gammalt dilemma, ofta talar vi om delaktighet som idag är ett centralt politiskt begrepp. Begreppet delaktighet för barn och ungdomar ger positiva associationer och ses som något värt att främjas.

Eftersom delaktighet är ett mera förekommande begrepp än samhällelig integrering, väljer jag att använda mig av delaktighet framöver. *Delaktighet* är ett mångsidigt begrepp som kommer fram i flera olika sammanhang. Delaktighet kräver en social process där människor möter och växelverkar med varandra. Om vi vill förstå det som sker mellan människor så behöver vi undersöka de olika mekanismer som sätter igång och påverkar de sociala processerna.

Begreppet ungdom står för en livs fas och en social kategori (Bjurström 2018: 54). Ungdomsforskning har en tvärvetenskaplig profil vilket innebär att forskare med olika bakgrunder ser olika på ungdomsforskningens historia och utveckling. Inom ungdomsforskningen behandlas olika aspekter om ungdomars lärande, utveckling och socialisation. Forskningsområdet är främst samhällsvetenskapligt (Johansson & Storbring 2018:28–29).

Utgångspunkten inför arbetet är att en välmående, balanserad ungdom med trygga kontakter i näromgivningen upplever en större känsla av delaktighet i samhället. I detta arbete hoppas jag kunna presentera de centrala faktorer som eventuellt påverkar.

I kapitlets nästa delar presenteras begreppen demokrati och delaktighet. Kapitlet fortsätter sedan kring temat hälsan och dess inverkan på delaktighet varefter social

handlingskraft introduceras. I slutet av kapitlet presenteras de finländska ungdomarnas situation, ungdomstiden och primärgrupperna i de ungas liv.

2.1 Ungdomar och demokrati

Den västerländska demokratin har en kort historia och under demokratins utveckling har flera påverkningskanaler växt fram utöver de traditionella valen. Demokrati existerar inte i ett vakuum utan påverkas av samhällsutvecklingen likt allt annat. Moderniseringen hämtar med sig förändring i samhället och i våra levnadsvillkor. (Vesikansa 2007:196; Bengtsson 2008: 11-12) Jämlikhet och rättvisa är grundläggande värden i den demokratiska normdebatten. Ingen samhällsgrupp ska lämnas utanför inflytande. (Bengtsson 2008: 64)

Grunden för medborgarskapet anses ofta vara de politiska rättigheterna och möjligheten till att vara delaktig (Nivala 2007: 97). Demokratin kan ses som stark då alla medborgare ges möjligheten till att påverka samhällets maktutövning. En livskraftig demokrati behöver impulser från medborgarna. Flera olika faktorer försvarar möjligheten till delaktighet och samhällets mest inflytelserika bör förbinda sig till att öka möjligheterna för delaktighet inom alla grupper i samhället. (Vesikansa 2007:201; Anckar et al. 2013: 252) De vuxna bär ansvaret över att de unga blir hörda. Idag blir det allt vanligare att föreslå praktiska åtgärder för att öka medborgarnas intresse för demokratiskt beslutsfattande (Bengtsson 2008:161).

Den ideala demokratin finns inte specifikt identifierad utan snarare är den omdiskuterad. Åsa Von Schoultz skriver att en utgångspunkt i debatten om den representativa demokratins tillstånd är de förändringstecken som kan ses i medborgarnas politiska attityder och beteende. Ett sjunkande valdeltagande och framförallt ojämnt deltagande, där i synnerhet unga lågutbildade män väljer att inte rösta, är oroväckande. Den deliberativa modellen av demokrati som fick sitt genomslag på 1990-talet strävar att komma bort från synen på politik som en maktkamp utan betonar istället politiska samtal, dialog. Den deliberativa modellen kan vara en metod för att motarbeta fragmentering, polarisering och istället stärka legitimitet och social enighet. (Von Schoultz 2017)

När det kommer till politiskt agerande finns det statistiskt stöd som visar att ungdomarna idag inte agerar på samma sätt som sina föräldrar då det kommer till att gå med i partier eller vara aktiv i föreningar (Amnå et al. 2016:11). En del uppfattar denna förändring som ett ”hot” mot stabiliteten i demokratiska regimer medan vissa forskare menar att det mera kan tolkas som en föräldrageneration som svikit ungdomarna (Amnå et al. 2016: 12). Det har framförts tankar om att valpassiviteten kan leda till att partierna i framtiden inte klarar av att rekrytera tillräckligt med representanter från de yngre generationerna för att kunna förmedla tankar och värderingar från samhället. (Harrinvirta 2019: 122) Robert Putnam skriver i sin nya bok *Our Kids* att de växande ojämlikheterna i det amerikanska samhället talar emot den klassiska amerikanska drömmen. Välutbildade föräldrar har barn som får en bättre utbildning, bättre social hälsa osv. medan de lågutbildade föräldrarna inte kan ge sina barn samma möjligheter. Barnen kan därmed inte skapa de liv de önskat. Putnam pratar om ett växande ”opportunity gap”(fritt översatt möjlighetsgapet) mellan olika medborgargrupper. (Putnam 2015) Barn och unga växer upp fort vilket är en utmaning eftersom intresset för det gemensamma inte föds över en natt. Att fostra en generation med hjälp av dialog tar tid och processen behöver börja redan på lokalnivå i kommunerna. (Gretschel 2007: 257)

Genom olika intressegrupper ges ungdomarna en möjlighet att öva på beslutsfattande. Liknande intressegrupper är ungdomsfullmäktige, elevkårer och barnparlament. Målet med denna verksamhet är att utöva samhällsaktivitet och öka kunskapen inom beslutsfattande och samhällets grundstruktur. (Vesikansa 2007: 201–202) Ungdomar behöver påminnas om olika alternativa påverkningsskanaler samtidigt som deras effekt med jämna mellanrum behöver uppmärksammas (Vesikansa 2007:196). Idealet vore att skapa kunskap i samverkan mellan den yngre och äldre generationen för att få en mångfaldig och hållbar kunskap. (Kemppinen 1999: 1).

Forskning visar att dessa formella demokratiement som skapats för ungdomar i deras närhet inte har ökat ungdomarnas delaktighet. Exempelvis anser elever att elevkåren för med sig problematik då den snarare stänger in en liten grupp aktiva inom skolgemenskapen. (Vesikansa 2007: 203) År 2004 körde politikprogrammet för medborgarinflytande igång enligt regeringsprogrammet 2003-2007. Projektet hade som mål att främja aktivt medborgarskap genom att bland annat effektivisera demokratifostran. Projektet understrykte läroanstalternas möjlighet och roll i ärendet.

Slutmålet skulle vara att Finland landar uppe i toppen bland de länder som lyckas bäst med demokratifostran i Europa. (Suutarinen 2006b:5) Projekt likt dessa påvisar önskan om att aktivera de unga, en önskan som existerar i det finländska samhället på flera olika plan.

De finländska omständigheterna understöder överlag politiskt intresse eftersom det är lätt att följa med politiska händelser. Finland präglas av hög utbildningsnivå, ett stabilt politiskt system och ett ständigt flöde av politisk information. Finländarnas insyn i politik är ändå svagt i jämförelse med andra länder. I en jämförelse av 28 länder placerar sig endast Grekland, Ungern, Ukraina och Turkiet efter Finland. (Rapeli & Borg 2016:366)

Elittänkande inom politiken innebär ett antagande om att alla samhällsgrupper inte har samma förutsättningar att handskas med politiska beslut. Dessa "vanliga" medborgare behöver därmed en elit som tar beslut som berör hela folket. Från ett socialpedagogiskt perspektiv utvecklas individen till en aktiv medborgare med förståelse för politik då hen får delta och framförallt delta mångsidigt. (Vesikansa 2007:199) Då deltagarmöjligheter skapas bör individernas olika förutsättningar tas i beaktande. (Vesikansa 2007:202) Ett centralt mål borde vara att alla möjligheter som samhället framkallar tillsammans ska utveckla och stärka barns och ungdomars demokratiska färdigheter. Ungdomarna möter samhällets maktstruktur i skolvärlden, uppfattningar skapas som sedan formar tankarna kring medborgskap och medborgarnas möjligheter. Därför är det viktigt att granska skolornas verksamhetskultur och ifall ungdomarnas driftighet stryps. Historiskt sett är skolorna byråkratiska instanser där inflytandet sker från de vuxnas håll. (Vesikansa 2007:204)

Ungdomslagen förbinder kommunerna till demokratins grundprinciper, dvs. att ungdomar ska höras i ärenden som berör dem. Om det finns kunskap och tid för att genomföra detta i praktiken är en annan fråga. Genom att sträva mot en mångsidig dialog mellan kommunen och ungdomarna så ökar chansen för att ungdomarna hörs. (Gretschel 2007: 257) Demokratien är inte statisk och diskussioner om att sänka rösträttsåldern förs också med jämna mellanrum (Bengtsson 2008: 42).

I ett demokratiskt samhälle ses medborgarna som viktiga aktörer i samhället. Genom aktivt deltagande har medborgarna möjlighet att påverka beslutsfattande. Utifrån detta tankesätt är idealet en aktiv medborgare med stark integrering i samhälle. En aktör

som följer med händelser i samhället och har insyn i aktuella politiska diskussioner. En känsla av delaktighet och integrering skapar bättre förutsättningar för att agera i samhället för det egna bästa. (Rapeli & Borg 2016: 358)

2.2 Delaktighet

I den politiska debatten förekommer ofta högt valdeltagande som ett eftersträvansvärt mål i samhället. Valdeltagande hålls lätt som en indikator för politisk aktivitet eller demokratins tillstånd. (Bengtsson 2008:45) Att delta genom val har ändå i Finland haft en sjunkande trend då valdeltagandet sjunkit sakta men säkert sedan riksdagsvalet 1962 (Kurikka 2003:61).

För ungdomar är denna form av samhällsaktivitet via val inte möjlig eftersom rösträtten först uppnås vid 18-års ålder i Finland och den valdemokratiska modellen är därmed kanske inte den bästa modellen för våra ungdomar. Den deltagardemokratiska idealmodellen i sin tur förespråkar medborgarnas större roll politiskt, rollen går längre än att välja representanter vid politiska val (Bengtsson 2008:56). Den deltagardemokratiska modellen lägger mera fokus på individen och individens utveckling genom politiskt deltagande. Individen förväntas bli mera politiskt mogen då den deltar på flera fronter. Utvecklingen kan vara en ökad vilja att arbeta för kollektivet, en större känsla för det gemensamma goda eller ett ökat politiskt självförtroende. (Bengtsson 2008:56) Den tredje synen på politiskt deltagande är det deliberativa demokratiidealet. Synen står för upplysta samtal där tanken är att de ursprungliga åsikterna är formbara i ett rationellt samtal med andra. (Bengtsson 2008: 60) Bengtsson presenterar Setäläs (2003) tanke om att det utifrån en offentlig diskussion kan utvecklas kollektiva beslut som alla i grunden kan acceptera. (Bengtsson 2008:61) Samhället ska skapa möjligheter för ungdomarna att vara delaktiga och förbinda dem till olika verksamheter inom samhället. (Kurikka 2003:17)

Barnkonventionen, som antogs av FN 1989, gynnar ungas rättigheter i samhället (Unicef 2018). Historiskt sett så är konventionen resultatet av en lång process (Hägglund 2018:78). Den grundläggande tanken är att barn och unga är autonoma medborgare med samma rättigheter som vuxna. Artikel 12 i konventionen uttrycker krav på delaktighet så här:

Konventionsstaterna ska tillförsäkra det barn som är i stånd att bilda egna åsikter rätten att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet, varvid barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad

För detta ändamål ska barnet särskilt beredas möjlighet att höras, antingen direkt eller genom företrädare eller ett lämpligt organ och på ett sätt som är förenligt med den nationella lagstiftningens procedurregler, i alla domstols- och administrativa förfaranden som rör barnet.

(Unicef 2018)

Barn framkommer i konventionens som kompetenta aktörer med rätten att få sin rösthörd. I sin helhet beskriver konventionen rättigheter som är så när liggande politiska rättigheter som bara möjligt. Artikeln var kontroversiell då den lades fram och diskuterades omgående även under förarbetet (Hägglund 2018:80). Åldersmaktordning, dvs. att ålder är en accepterad orsak till att behandla människor olika, är en vanlig social ordning. Makt relationen mellan barn och vuxna är fundamentala och uttryck som ”att bli behandlad som ett barn” beskriver maktrelationen (Sundhall 2018: 124). Barn anses vara omogna, instabila och spontana medan vuxna och vuxenhet tolkas som mogenhet, stabilitet och eftertanke. Genom en liknande tankevärld blir barnet den Andre. Begreppet *den Andre* har använts av flera filosofer men Simone de Beauvoir har utvecklat begreppet och använt det för att beskriva förtrycksrelationer (Sundhall 2018:124–125).

Barn och ungdomar ska ses som experter i ärenden som berör dem. Barn och ungdomar är medvetna om sin omgivning och deras uppfattning är komplex och ständigt i utveckling. Utvecklingen sker genom påverkning av media, växelverkan och egna erfarenheter. (Lúcio & l'Anson 2015: 130) Att ungdomar får vara delaktiga i lokala beslut är viktigt eftersom besluten direkt påverkar dem. Ungdomar har ett eget perspektiv och en egen uppfattning som ska beaktas då de vuxnas sätt att se på verkligheten inte alltid är det bästa. (Jespen 2015: 6) Ungdomar tar ofta bättre beslut

om ärenden som berör dem jämfört med att vuxna skulle ta besluten (Gretchel 2007: 256). Ungdomar har ofta en bra uppfattning om sin kommun och ett intresse för att påverka ärenden som berör dem (Suutarinen 2006b: 6). Samtidigt har de flesta europeiska länder en 18-års åldersgräns på rösträtt (Bengtsson 2008: 40). Eftersom ungdomars åsikter inte är auktoritära kan deras delaktighet i beslutsfattanden lätt åsidosättas. (Archard & Skivenes 2009: 14-15) Så länge ungdomars yttrande inte är auktoritära behövs en vuxen som står på deras sida i offentliga forum. Myntet har ändå två sidor och ungdomarnas brist på delaktighet skapar sina egna problem och utmaningar för samhället. Genom att vara delaktig i samhällsfrågor skapas en starkare förbindelse och identifiering gentemot kommunen. (Kurikka 2003:18).

Delaktighet kan delas in i tre huvudsakliga perspektiv enligt resultaten i en undersökning gjord av Eva Melin. Den första betydelsen är *delaktighet i rollen som medborgare* och den handlar om politisk och offentlig delaktighet. I kort ska ungdomar höras i ärenden som berör dem i samhället. Det andra perspektivet är *delaktigheten i kontrollen av det egna livet* och innefattar personlig delaktighet. Ungdomar ska vara delaktiga i beslut som berör deras personliga liv. Den tredje betydelsen i sin tur är *delaktighet i vardagslivet* som i sin tur är uppdelat i två olika infallsvinklar dvs. individuell delaktighet och social delaktighet. Individuell delaktighet kopplas samman med intresset att utföra en livsuppgift medan social delaktighet i sin tur kopplas samman till känslan av tillhörighet inom en gemenskap. (Melin 2013:184) Min forskningsfråga fokuserar på känslan av tillhörighet inom en gemenskap som i det här fallet är näromgivningen och det finländska samhället.

Enligt Markus Molin i boken *Att vara i särklass* kan delaktigheten anges olika aspekter. Delaktigheten kan handla om att göra saker ensam eller i grupp (*interaktion och aktiviteter*). Det kan i sin tur även handla om att vara med i olika tillställningar (*att delta*). Med delaktigheten kan också avses *engagemang* utan att konkret delta i något med andra. Genom att delta i ett beslut kan deltagande även stå för *inflytande*. Samtidigt får inte frågor som *tillhörighet och identitet* glömmas bort då delaktighet diskuteras, speciellt under ungdomen är dessa av stor vikt. (Molin 2004: 18)

Delaktighet kan definieras som ett samspel mellan individen och hens sociala och fysiska omgivning (Gustavsson 2004: 79). Delaktighet som begrepp kan sägas ligga nära innebörden i begreppet integrering. (Molin 2004:15) Att vara delaktig och känna

inflytande har betydande relevans för individens utveckling. Detta skapar självförtroende och en känsla av egenvärde. Ungdomarna som grupp består av individer med varierande förutsättningar och åsikter, samtidigt som deras behov skiftar. Det är viktigt att ungdomar med olika levnadsvillkor har möjlighet att delta i de olika processer som berör deras livskvalité. (Trondman 2003: 13–14).

Om medborgare ses som en värdefull del av samhällets innebär det också att delaktigheten blir ett bredare perspektiv där ekonomi, kultur och det sociala även spelar roll och kopplas till medborgaraktivitet. (Nivala 2007:97) Att stöda en god socialisation kan ses som fostrans mål och uppgift. Socialisationen som en livslång process stöder synen på att fostrans inverkan i skolan, på fritiden och av utomstående vuxna är viktiga delar i en helhet. (Nivala 2007: 98-99)

Vuxna axlar ansvaret över att ta fram en metod som skapar förutsättningar för delaktighet bland ungdomar. Ungdomar som befinner sig inom en så kallad riskzon, drar stor nytta av främjandet av delaktighet. Ungdomar som lider risk för marginalisering tenderar att inte engagera sig i frågor som berör deras eget inflytande. Det är vanligt att ungdomar inte gör sig hörda eftersom de inte blir förstådda. (Trondman 2003: 90–95). Ibland vill ungdomar vara delaktiga för att visa vem de är men ibland är det motsatsen som gäller och de väljer att inte delta för att visa sin personlighet och egen tro. (Molin 2004: 18)

Delaktighetstrappan som togs fram av Sherry Arnstein på 1960-talet beskriver olika delaktighetsformer och grader av inflytande. Enligt modellen kan delaktighet vara information, konsultation, dialog, samarbete och medbestämmande (delaktigheten är som högst vid medbestämmande). Modellen har fått kritik eftersom den inte tar i beaktande att individerna har olika förutsättningar till att bli delaktiga. (Statensfolkhälsainstitut 2011: 14–15)

Även sociologen Roger Hart har utarbetat en delaktighetsstege. Harts delaktighetsstege förevisar hur arbetet med barn och ungdomars delaktighet i offentliga beslut kunde se ut. Stegen innehåller åtta olika steg där de tre första visar en icke existerande delaktighet i form av manipulation, dekoration, symbolvärde och sammanfattas med beteckningen ”icke-delaktig”. Det fjärde till åttonde steget är mera inriktade på delaktighet. Fritt översatta är dessa ”barn är konsulterade men inte informerade om resultatet”, ”barn är konsulterade och informerade”, ”problemet är

vuxen initierat och beslutet är delat med barn”, ”problemet är barn initierat” och sista steget är ”problemet är initierat av barn och beslutet delas med vuxna”. Alla steg står för olika grader av delaktighet. (Hart 1992: 8) Hart tar upp att önskan om delaktighet hos barn och unga kan variera men att det är viktigt att det system som används är utformat så att det maximerar möjligheterna att delta på högsta plats på stegen. (Hart 1992: 11) Det är även detta som är en orsak till att stegen kritiseras. Alla organisationer eller forum har inte samma förutsättning att låta barn och unga vara fullt delaktiga. (Thomas 2007: 205–206) Delaktighet är en fundamental rätt som ingår i medborgarskap. (Hart 1992: 4-5)

För att unga vuxna ska vara aktiva medborgare behöver de exponeras för delaktighet redan i ett mycket tidigt stadiet i deras liv. Ett demokratiskt tankesätt och en demokratisk modell kan endast åtas genom gradvis träning. Det är orealistiskt att anta att en 16-, 18- eller 20- åring plötsligt blir aktiv och involverad. (Hart 1992: 5) Genom att låta unga vara med i politiska beslutsprocesser får de möjlighet att utvecklas som politiskt demokratiska personer (Andersson 2018:165). Om de vuxna visar ett genuint intresse för deras liv möts de av entusiasm för att delta från de unga. Barn och unga har inte samma kompetenser i kommunikation som vuxna, detta betyder ändå inte att deras information skulle vara mindre värd. (Hart 1992: 15)

När det kommer till ungdomars inflytande så är det framförallt i närmiljön det sker lättare. Det är ofta på lokal nivå som ungdomar kommer i kontakt med det offentliga i form av skola, socialen, familjearbete och övriga instanser. Kommunerna försöker också skapa jämlikare inflytande genom att särskilda grupper ges en rådgivande status, här även ungdomar. (Statensfolkhälsoinstitut 2011: 14–15) Genom att vara delaktig i beslutsprocesser utvecklar ungdomarna medborgarkunnighet i form av förmåga att fatta beslut samt initiativ-, problemlösnings-, ledarskaps- och organisationsförmåga. Även kritisk argumentationsförmåga och perspektiv fås genom att tidigt få ta del av samhällets processer. (Andersson 2018: 165) Under ungdomsåren förs en stor del av de samhällsrelaterade diskussionerna i skolorna. Det är viktigt att lärare uppmuntrar och deltar i diskussioner med de unga för att skapa en öppen dialog. Dessa diskussioner står som viktig grund till ett aktivt medborgarskap. (Suutarinen 2006a:94)

Delaktighet kan beskrivas om reell egenmakt, om möjligheterna att utöva inflytande över det egna livet och livssituationen. Möjligheten till delaktighet påverkas av många

olika faktorer som kopplas till social makt. Dessa är bland annat trygga uppväxtförhållanden, bra skyddsnet, sociala nätverk, ekonomiska tillgångar, social och politisk organisering, hälsa, utbildning, personlig säkerhet och olika arenor för dialog och personlig utveckling. (Berglund et al. 2011: 104) Delaktighet föds inte av sig själv utan kräver systematiskt stöd, kontinuitet och användningen av dynamisk växelverkan. Med hjälp av dessa kan ungdomarna ta utrymme för att organisera sig och omgivningen kan ge sitt stöd. (Horelli et al. 2007: 217)

Markku Harrivirta diskuterar i sin artikel *Nuoret kansanvallan suunnanäyttäjinä. Onko Suomessa näkyvissä demokratiasta vieraantumista?* kring ungdomarnas politiska ställning samt deras delaktighet. Artikeln baserar sig på material från European Social Survey och Ungdomsbarometern. Ungdomars passivitet och dess utveckling ses som en utmaning för det politiska systemet. Harrivirta lyfter upp utmaningar som brist på intresse för politiken samt att ungdomarna inte röstar i samma utsträckning som tidigare generationer. (Harrivirta 2019: 115)

De finländska ungdomarna har upplevt stora förändringar så som finanskrisen 2008, Sannfinländarnas ”jytky” 2011 och en allt starkare nationalism på den politiska spelplanen. De finländska ungdomarna ser inte sig själva i de befintliga gamla partierna i samma utsträckning som deras föräldrar eller generationer före dem. Med en minskad koppling till partierna löper risken stor att medborgarnas värderingar inte når riksdagen i framtiden. För medborgarna är det i sin tur utmanande att förlita sig på en regering och politiska institutioner som ständigt befinner sig i någon form av kris. (Harrivirta 2019: 115-116)

Juha Ylisalo har forskat i finländska ungdomars demokratikänsla och resultaten visar att tankarna om demokrati har ändrats. Under hälften av 18-35 åriga ungdomar ansåg det vara exceptionellt viktigt att leva i en demokrati, medan de som var över 45 år visade större tendens för att önska demokrati, 60-70 procent ansåg det vara extremt viktigt. Om den unga generationen avspeglar tankar som är här för att stanna eller tankar som försvinner med åldern är omöjligt att förutspå. (Harrivirta 2019: 117)

Den yngre generationen har under årtionden valt att aktivera sig på nya sätt och därmed behöver inte minskat valdeltagande tyda på nedsatt politisk delaktighet. Nya sätt av politisk delaktighet kopplas ofta till de yngre åldersgrupperna. Nya sätt att vara politiskt aktiv är bland annat att delta i demonstrationer, medborgarinitiativ,

målmedvetet konsumentbeteende och politisk delaktighet på nätet. (Harrivirta 2019: 123)

Då barn och unga mår dåligt ska detta ses som en utmaning för att utveckla delaktigheten. Att inte lösa utmaningar och problem leder till att måendet inte förändras och tillståndet främst består men i vissa fall även försämras. Förr eller senare tenderar individens mående att utspela sig endera inåt, i form av mentala utmaningar eller utåt som våldsamhet. Det rekommenderade sättet att handskas med ungdomarnas dåliga mående är därmed att uppmuntra och coacha dem till handlingskraftiga individer som skapar skillnad i ärenden som är viktiga för dem. Detta kan ses som grunden till demokratifostran (Vesikansa 2007:205)

Genom bättre kunskap och fler möjligheter ökar förutsättningen för delaktighet och inflytande. I demokratiutredningar talas det om personliga resurser. Flera statistiska källor visar att människor med låg inkomst och utbildning ofta är mindre delaktiga och har mindre inflytande i samhället. (Statensfolkhälsoinstitut 2011: 17) Små enskilda delaktighetsprojekt kan inte antas få större positiv effekt då det kommer till att aktivera unga och få dem att känna sig delaktiga om verksamhetskulturen förövrigt präglas av vuxengemenskap. (Vesikansa 2007: 205)

Idag lever vi i en värld där internet har en allt större betydelse. Den virtuella världen för med sig både positiva och negativa sidor då det kommer till delaktighet och att vara socialt aktiv. Om interaktionen med andra endast sker via internet är kommunikationen oftast mera negativ. Om interaktionen på nätet kombineras med annan form av kommunikation är den oftare positiv. (Kannasoja 2013: 92)

Överlag så uppmuntras ungdomar till delaktighet men tyvärr intresserar inte alltid de befintliga metoder eller strukturer. Problemet ges sedan lätt en ”generationsstämpel” eller ses som ett ”ungdomsproblem”. Vuxenvärlden förväntar sig ”de rätta” metoderna och om delaktighet sker via andra former ses de som mindre önskvärda eller så ses ärendet som de unga engagerar sig i som mindre viktigt. (Kurikka 2003: 18) Som avslutning kan det konstateras att ungdomars delaktighet i närsamhället har tre viktiga aspekter, dessa är politiska, administrativa och fostrande. Att fostra aktiva medborgare innefattar en bred helhet av olika saker som bör tas i beaktande. (Siurala 2007:370) Delaktighet som begrepp används för att beskriva både en egenskap hos individen men även för att beskriva en samspelsprocess. (Molin 2004:19)

Specialforskare Anu Gretschel konstaterar att delaktigheten styrs av en subjektiv känsla. Delaktigheten är en känsla och en delaktig ungdom känner sig kompetent och uppskattar sin roll i gemenskapen. (Kiilakoski 2008:13) Delaktighet kräver även att individen ges möjlighet till att verka. (Kiilakoski 2008: 14)

2.3 Hälsa och delaktighet

I detta kapitel diskuteras hälsan och dess koppling till delaktighet. Kapitlet fokuserar även på vikten av god hälsa för en individ. En god hälsa står som grund för en människas välmående på flera plan.

God hälsa korrelerar med socialt-, ekonomiskt- och kulturellt kapital. Dessa är bland annat trygga uppväxtförhållanden, sociala nätverk, skyddsnet, personlig säkerhet, social och politisk organisering, utbildning, möjlighet till dialog och personlig utveckling. Även medlemskap i olika organisationer och deltagande i deras verksamhet påverkar hälsan positivt. Alla ovannämnda faktorer står för också olika sätt att vara delaktig och få känna gemenskap. (Berglund et al. 2011: 155-156) Ett minskat socialt kapital är en riskfaktor eftersom om människor har dålig kontakt med varandra är det svårare att sprida information och överlag mobilisera sig för olika ändamål. Kollektiva problem löses bättre under samarbete (Putnam 2001: 303-304) För individer som tillhör de resurssvaga grupperna kan det sociala kapitalet vara bland de viktigaste att hålla fast vid då de får hjälp för att bemästra sin egen livssituation, även kallad empowerment. (Starrin 2011: 11-13) Socialt kapital i sig finns både som grundkapital och kapital som byggs upp under livets gång. Grundkapitalet skapas under uppväxten i ett lokalsamhälle och baserar sig på erfarenheter och exempelvis förtroendet gentemot föräldrar och släktingar. (Starrin 2011: 23-24)

Flera indikatorer idag pekar på att ungdomar känner ökad stress och mental ohälsa. Flera ungdomar upplever även en bristande tillgång till någon utomstående vuxen att tala med. Det är lätt att dra slutsatser över att större skolklasser, svårigheterna i att nå en skolkurator, skolpsykolog eller övriga resurser som berör ungdomarnas välbefinnande börjar visa sina effekter. Hur dessa olika aktörer samarbetar har även en effekt på ungdomarnas hälsa. (Berglund et al. 2011: 142-145) Ökat elevinflytande, ökad kvalitet på interaktionen mellan vuxna och elever, bättre arbete emot mobbning,

flera vuxna ute bland eleverna, mer engagemang och att ta ungdomarna på allvar är alla förslag på hur ungdomarnas hälsa kan förbättras. (ibid) Forskning visar att ungdomarnas demokratirelaterade åsikter är direkt kopplade och beroende av hälsa. Då individen trivs, mår bra och känner att omgivningen har ett förtroende för hen är sannolikheten högre att hen engagera sig och bry sig om andra (Andersson 2018: 165).

Goda sociala och ekonomiska utgångspunkter ökar hälsan. Barns levnadsförhållanden i de tidiga åren har en skyddande biologisk effekt för resten av livet. Med andra ord är de sociala och ekonomiska förhållandena som barn och unga upplever under sin uppväxt en faktor som påverkar deras hälsa som vuxna. (Berglund et al. 2011:146)

Ekonomisk stress hos ungdomar kan betyda en oro för familjens ekonomi och hur vardagen begränsas på grund av detta. Ett exempel kan vara begränsningar i eventuella fritidsaktiviteter som familjen inte har råd med. Ekonomiska uppoffringar är starkt kopplade till upplevelsen av dålig hälsa. Ekonomisk stress har även kopplats till ungdomars emotionella och beteendemässiga problem. (Berglund et al. 2011:150–151) Stress uppstår även av andra orsaker, hanteringen av stress är därmed ett viktig livshanteringsredskap för alla att bemästra. Det finns flera studier som pekar på att motion har en positiv inverkan på att minska stress och ångest. (Hansen 2016:15,38, 59)

Ökad psykisk ohälsa har hos ungdomar även kopplats till den ökade individualiseringen. Förväntningar på den egna framtiden har även ökat snabbare än de egentliga livsmöjligheterna. Drömlivet kanske inte blir verklighet och detta kan i sin tur orsaka besvikelse och uppgivenhet. (Berglund et al. 2011:150–151) Unga med självskattad dålig hälsa är mindre villiga att vara med och påverka (Andersson 2018: 165)

2.4 Social handlingskraft

Barn och ungdomar behöver förstå sina förmågor, åsikter, känslor, talanger, motiv och möjligheter för att bättre förstå sig själv. Genom att förstå sig själv kan även en självutveckling ske. Social handlingskraft, (på finska *sosiaalinen toimintakyky*,

engelska social functioning), syftar på en process där den unga navigerar genom livet samtidigt som hen försöker överleva och nå sina mål. Processen sker i grupp där gemensamma intentioner förekommer men även en egen process pågår under vilken omgivningen tas i beaktande. En stark social handlingskraft ökar förutsättningarna för att klara vardagen, ställa upp mål och uppnå dem. (Kannasoja 2013: 15-16)

Forskning visar att ungdomar som växt upp med föräldrar som varit auktoritära och satt gränser på ett kärleksfullt sätt samtidigt som de varit konsekventa, tenderar att som vuxna uppvisa bra kunskap i social handlingskraft och ha bättre självkänsla. En positiv samtalskultur mellan barn och föräldrar är kopplad till ungdomars sociala handlingskraft. I familjer där föräldraskapet är tillbakadraget och gränsdragning inte sker påvisar de unga oftare sämre skolframgång, problembeteende och låg självkänsla. (Kannasoja 2013: 76-77)

I forskningen gjord av Kannasoja framkommer att ungdomar anser att en socialt skicklig och målmedveten ungdom har en god självkänsla, är självsäker, självständig, bestämd, öppen och pålitlig. Samtidigt vågar hen både prata och ta ställning i olika ärenden men även visa ett intresse gentemot andras åsikter existerar. (Kannasoja 2013: 91) Kannasojas forskning visar att de unga har liknande tankar om en välmående individ som de vuxna.

Alla barn föds in i en verklighet som har en färdig social och kulturell innebörd. Samhället är uppbyggt på färdiga normer, värderingar och roller som står som grund vid mänsklig interaktion. (Melin 2013:17) Dessa helheter påverkar barnet från början och formar individen i sociala situationer på många sätt. För att ge den yngre generationen bättre redskap än tidigare generationer, krävs att samhället, dvs. medmänniskorna, fostrar på ett lyftande sätt.

2.5 De finländska ungdomarna

Olika instanser har under åren kunnat konstatera att 90 procent av ungdomarna har det bra och klarar sig genom livet utan större problem medan 10 procent av dem har problem med livshantering. (Kurikka 2003:17)

Finland står inför en utmaning. Idag minskar ungdomsåldersgrupperna stadigt. Åldersgrupperna mellan 16–19- åringar innefattar ca 60 000 ungdomar per grupp. 20–22 åringarna består av ca 65 000 ungdomar per grupp och de äldre på 70 000 ungdomar per grupp (Nuorista suomessa 2016: 8). Åldersstrukturen i samhället idag visar att dagens ungdomar kommer axla ett stort ansvar i framtiden i form av att bära upp samhället bara rent ekonomiskt. För att de unga ska klara av att axla detta ansvar bör deras välmående beaktas. (Finlands kommunförbund 2009: 64–65).

Ungdomsbarometern 2017 visar att våra finländska ungdomar i stor utsträckning mår bra och är nöjda med sitt liv. I barometern uttryckte de stark kritik emot de vuxnas sätt att ta deras åsikter i beaktande. Även PISA- undersökningen 2015 visar att de finländska ungdomarna i längre utsträckning än ungdomar i de övriga OECD-länderna (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling) anser att lärarna inte visar intresse för elevernas välmående och åsikter. Ungdomsbarometern 2017 fann även ett samband mellan de ungas välmående och deras socioekonomiska bakgrund. (Pulkkinen et al. 2018: 128–130) Det är relativt vanligt att de inte blir tagna på allvar eller att de blir orättvist behandlade (Andersson 2018:165).

De finländska ungdomarna uppger att de även lär sig utanför skolan. Sociala färdigheter är en av de saker som 93 procent av dem uppger att de lärt sig mycket eller extra mycket om utanför skolan. Övriga färdigheter som över 75 procent av dem uppger att de lärt sig mycket eller extra mycket om utanför skolan är problemlösning, kritiskt tänkande, beslutsförmåga och tolerans. (Nuorisobarometri 2017: 67)

Finlands kommunförbund och Allianssi ry. delger i sin rapport *Nuorten Suomi 2001*, att de finländska ungdomarna överlag är oroliga över människors passivitet och allmänna brist på intresse. Övriga orosmoment för dem var att människovärdet allt mer kopplas till arbetsprestationer. Även ökad brottslighet och våldsamhet var faktorer som oroade. (Kurikka 2003:32) Ungdomarna som svarat på denna undersökning är i åldern 18-26, det oaktat så vill jag tro att undersökningen avspeglar den yngre generationens tankar om samhället rätt bra vid den tidpunkten den gjordes.

Ungdomsbarometern 2017 granskar även var de unga lär sig att påverka. Resultatet visar att denna kunskap införskaffas så väl i skolan som på fritiden. Resultaten antyder också att grundskolan jämnar ut eventuella skillnader som familjebakgrunden eventuellt hämtar med sig då det kommer till kunskap om samhällspåverkan.

Nämnvärt är att gymnasieelever i längre utsträckning känner att de har kunskaper kring att påverka än de ungdomar som valt att studera på yrkesinriktade utbildningar på andra stadiet. (Nuorisobarometri 2017: 6)

Känslan av samhörighet till det finländska samhället har under åren varierat. Under åren 2012–2015 skedde en minskning av samhörigheten till samhället men i ungdomsbarometern 2017 återgår resultaten ungefär till samma nivå som år 2012. (Nuorisobarometri 2017: 97)

Den nya ungdomslagen trädde i kraft januari 2017. Meningen med den nya lagen är att den ska främja delaktighet, jämlikhet och stöda de ungas tillväxt och självständighet. (Nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2017: 28) De flesta kommuner har ett lagstadgad ungdomsfullmäktige eller en liknande påverkningsgrupp. De kommuner som inte har en aktiv grupp uppger att de planerar en sådan. (Nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2017: 36) De finländska kommunerna nämner sidan ungasideer.fi som en viktig kanal via vilken de unga ges möjlighet till påverkning. I vissa kommuner får ungdomarna även årligen träffa beslutsfattare för att diskutera sådant som berör dem. (Nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2017: 39) Ungdomsarbetet har ändrats under åren och är idag mera krävande samtidigt som samarbetet med skolorna ökar och dess betydelse stiger. Ungdomsarbetet anses också vara ett arbete inom fostran. (Nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2017: 66)

Idag växer ungdomarna upp i en värld som förändras och där stora händelser sätter sin prägel på samhället. Stora händelser som terrordådet i USA 2001, tsunamin i Indiska Oceanen 2004 och ideologiska radikaliseringar i världen påverkar kraftigt på grund av massmedia och sociala medier. Samtidigt kan världens händelser ses som en följd av att tiderna ändras, ideologier och värderingar formas om. Även i Finland finns en oro inför ungdomarnas ändrade åskådningar och synsätt i synnerhet på politiskt deltagande. (Helve 2007: 277-278)

Idag verkar flera ungdomar vara utan någon form av ideologi eller stark värdering (Helve 2007: 282). Barn och ungdomar baserar sina tankar och åsikter på omgivningen via en process som kallas socialisation (Helve 2007: 284). Denna process beskrivs senare i kapitel 3. Barn och ungdomar uppfattar världen starkt via bilder något som orsakats av internet, TV och andra mediers frammarsch (Helve 2007: 286). De finländska värderingarna är postmoderna vilket kan förklaras av fred i över 70 år, god

utbildningsnivå, ökad inkomst för privatpersoner, med andra ord ett utvecklat välfärdssamhälle på många områden. (Helve 2007: 291) Föräldrarnas utbildningsnivå är även något som påverkar de ungas värderingar (Helve 2007:291). De finländska ungdomarna och deras värderingar påverkas även av ekonomi. (Helve 2007: 295) Det finns även en skillnad mellan könen då det kommer till värderingar där flickor oftare står bakom jämlikhet och övriga humanare värden medan pojkar har mera traditionella värden och mera materialistiska uppskattningar. (Helve 2007: 292)

2.6 Ungdomstiden

Ungdomstiden kännetecknas i stort som en övergångsfas från barn till vuxenlivet. För att övergången ska lyckas behöver ungdomar stöd i att växa och utvecklas. Detta stöd består bland annat av kärlek, förlåtelse, trygghet och ömhet. De vuxna finns till för att delge olika möjligheter som hjälper dem att hitta sina starka sidor och utnyttja dem. Ett lyckat stöd kan bidra till en känsla av framgång och stärka självförtroendet. (Aaltonen et al 2007: 14–16). Jean- Jacques Rousseau lyfter fram mognaden och självständigheten under ungdomsåren som en central kärna i uppfostran (Bjurström 2018:54).

Under ungdomstiden sker en utveckling på flera plan. Den unga växer fysiskt, psykiskt och socialt. Det är även vanligt att ungdomar i något skede drabbas av en utvecklingskris. Efter en eventuell kris sker utveckling och självständigheten ökar samtidigt som de sakta frigör sig från sin uppväxtmiljö. Processen är en balansgång mellan frihet, ansvar och trygga gränser. Under ungdomstiden söker individen livets mening samtidigt som vänner blir allt viktigare och kamratgruppen påverkar de egna värden. (Aaltonen et al 2007: 13–16). Umgänget med vänner har stor betydelse för personlighets- och identitetsutvecklingen. (Aaltonen et al 2007: 93).

Vår postmoderna tid och världens förändringar påverkar och staplar flera utmaningar i vardagen. Idag sker livet i snabbt tempo, snabbare än för deras föräldrar. Förändringar är ständiga och detta tvingar ungdomarna att leva i nuet eftersom framtiden är oviss och svår att förutspå. Allt detta syns hos de unga som en oförmögenhet till att förbinda sig till något. (Kylväkoski & Fedotoff 2007:389)

Ungdomstiden ses även som den tid då individen växer till en samhällsmedborgare. Sakta antar de unga självständiga sätt att verka i samhället. (Nivala 2007:102) Via skolan öppnas vägen till samhället upp samtidigt som skolan fungerar som en övningsplats, ett miniatyrsamhälle. (Nivala 2007: 105) Under processen mot aktivmedborgare ökar behovet av formella och icke formella samtal mellan unga och vuxna. (Suutarinen 2006a:95)

De snabba förändringarna och tendensen att inte rot sätta sig skapar ett behov av sektorövergripande samarbete. De som idkar samarbete behöver ha samma grundprincip: att stöda uppväxten och öka välmående. Den service som erbjuds ska utvecklas och genomföras från ett ungdomsperspektiv. (Fedotoff 2007: 420)

2.7 Primärgrupper i de ungas liv

De vuxna spelar en stor roll i de ungas liv. I dag talas det om ett större behov av närvarande vuxna i och med den snabba samhällsförändringen. Närvarande vuxna upptäcker även avvikelser från normal utveckling eller illa befinnande. (Berggren 2000: 64, Aaltonen et al 2007: 14–16).

Ungdomarna behöver ett nätverk som gränslöst bryr sig och finns till. Till det närmaste nätverket hör oftast familjen, vänner och släkt. Om ett naturligt nätverk inte existerar kommer vuxna med professionella roller in i bilden som stöttepelare. De professionella bör veta hur viktig deras roll är i den ungas vardag i en liknande situation. (Kemppinen 1999: 2; Peterson et al. 2003: 118–119).

Familjens storlek har en inverkan på ungdomarnas problembeteende i den formen att ju större antal barn i familjen desto mera problembeteende uppvisas. En förklaring för detta är att tiden som används per barn är mindre. (Kannasoja 2013: 131)

Primärgrupperna i sig påverkas även av de unga. Enligt vissa studier förbättrar även barns närvaro föräldrars medborgerliga verksamhet och aktivitet. Troligen sker detta eftersom föräldrar vill framstå som bra rollmodeller. (Sapiro 2004:17)

3. POLITISK KULTUR OCH POLITISK SOCIALISATION

I detta kapitel diskuteras politisk kultur och politisk socialisation. Begreppen kopplas samman till delaktighet eftersom de innefattar både värderingar, normer och vanor.

Den politiska kulturen förs oftast över från en generation till en annan via politisk socialisation. Politisk kultur innefattar i första hand förhållningssättet till det politiska systemet, dess aktörer och hur individen ser sig som en del av helheten. Den politiska kulturen formas av flera olika faktorer och ändras efter att människan möter nya verkligheter. Den politiska socialisationen som överför den politiska kulturen är i sin tur en mångfacetterad läroprocess. Under läroprocessen förs politiska normer, vanor och synsätt vidare i samhället. (Anckar et al. 2013: 215–216: 230) Intresset för politisk socialisation har växt under 2000-talet, en orsak till detta är skiftningen emot mera individcentrerat beteende. (Tiihonen et al. 2016:298) Antagandet är att invånarnas uppfattningar, känslor och kunskaper tillsammans medverkar till att forma det politiska systemet. (Anckar et al. 2013: 219–220) Idag fokuserar forskningen även på hur ekonomiska resurser, socialt kapital och humant kapital förflyttar sig i familjer samt hur detta kan upprätthålla ojämna förhållanden exempelvis när det kommer till politiskt deltagande. (Tiihonen et al. 2016: 300)

I Putnams bok *Den fungerande demokratin* förklarar han effektiviteten hos vissa regionala organ i Italien på 1970-talet med hjälp av den politiska kulturen. Där en positiv politisk kultur fanns i samband med tillit och samarbete fanns även en bättre grund för politiskt beslutsfattande och beslutsfattandet fungerade bättre. Enligt Putnam är förutsättningarna i det omgivande samhället, d.v.s. den politiska kulturen, viktigare än organisationens struktur. (Anckar et al. 2013:225) Även om studien utfördes i Italien kan resultaten antas motsvara verkligheten även i Finland.

De politiska värderingarna är grundläggande och berättar vad som är rätt och fel kopplat till politikens område. Värderingarna kan påverka röstning och deltagandet i politiska sammanhang. Värderingarna styr även enskilda partiers politiska program. (Anckar et al. 2013: 230)

Politisk socialisation kan i sin tur beskrivas som en process som formar politisk identitet och förhållningssätt. Grundläggande värderingar överförs från en generation till en annan genom en process, politisk socialisation. (Anckar et al. 2013:238) Forskningsfältet etablerades kring mitten av 1960-talet (Sapiro 2004: 3). Forskningen inom politisk socialisation omtalas ofta som studien av barn eftersom en stor del av de tidigare studierna bestod av barns politiska uppfattning (Sapiro 2004: 13). Den utvecklingspsykologiska teorin ”*positive youth development*” på svenska ”teorin om positiv ungdomsutveckling” har fått stå som modell också för en framgångsrik politisk socialisation (Amnå et al. 2016:10).

Socialisation som begrepp beskriver processen via vilken omgivningens normer plockas upp. Genom att normer och kultur förs vidare skapas en stabilare verklighet där en känsla av samhörighet finns. Socialisationen är ofta indirekt och sker omedvetet då medlemmar inom en grupp kommer i kontakt med varandra. (Anckar et al. 2013: 238) Socialisationen kan delas upp i kollektiv socialisation och individuell socialisation. Den förstnämnda förknippas med händelser eller upplevelser som påverkar större delar av en grupp, exempelvis krig. Den individuella socialisationen i sin tur innebär en personlig händelse eller upplevelse som satt sina spår. Utöver dessa två begrepp talas det också om direkt och indirekt socialisation. Den direkta socialisationen är en medveten process som exempelvis undervisning i medborgerliga rättigheter. Den indirekta i sin tur sker utan att vara uttalat, exempelvis personliga erfarenheter som plockas upp under ett liv i en viss miljö. Socialisationens effekter kan i sin tur vara förenande eller splittrande för en grupp eller folk. (Anckar et al. 2013:239)

Socialisationsstudier sker numer mest på individnivå. Av intresse är när och hur skillnader i barns och ungdomars kunskaper, värderingar, färdigheter, känslor och aktiviteter växer fram. (Sapiro 2004:2-3)

3.1 Socialisationsagenter

Omgivningen där individen rör sig och de människor som möts påverkar socialisationsprocessen. Processen sker i det vardagliga livet inom de grupper och människor som möts så som familjen och i skolan. Processen pågår hela livet ut. De

primära socialisationsagenterna har ett direkt inflytande och de sekundära ett mera indirekt. Till de primära hör föräldrar och skolan under barn- och ungdomsåren. En viktig sekundär socialisationsagent i sin tur är massmedia. (Anckar et al. 2013: 240)

Familjen som primär socialisationsagent formar de första politiska tankarna. Detta sker både medvetet och indirekt via diskussioner och kommentarer av föräldrarna i hemmet. Socialisationen behöver inte ske endast från föräldrar till barn, tonåringar har nämligen en påvisad effekt på sina föräldrars samhällssyn. (Tiihonen et al. 2016: 298) Föräldrarnas konsumtions vanor är en annan faktor som överförs via socialisationsprocessen, samtidigt påverkar också familjen barnens sociala ställning. (Tiihonen et al. 2016:300) Via familjen skapas även känslomässiga band till partier. Idag nämns ofta att familjerna inte påverkar som socialisationsagent lika starkt som tidigare då barnen bland annat tillbringar mer tid på daghem. (Anckar et al. 2013:241)

I skolan delges grundläggande information för hur det politiska systemet fungerar och samtidigt normerna för hur medborgare förväntas agera. Läroplanen styr undervisningen och därmed även skolans möjlighet till att fungera som socialisationsagent. Även friare samvaro inom skolvärlden formar individen, som exempel på detta kan nämnas elevkårsverksamhet. (Anckar et al. 2013:241)

Vänner spelar en stor roll i den ungas liv men flera faktorer tyder ändå på att de spelar en mindre roll då politiska värderingar ska påverkas. (Aaltonen et al 2007: 93 & Anckar et al.2013: 242) Det finns ändå undantag där en fråga är viktig för den yngre generationen som grupp och då kan vänskapskretsens påverkan vara större. (Anckar et al. 2013:242)

Massmedia i sin tur förmedlar mycket av den politiska information vi tar in. Olika källor som TV, internet, tidningar, radio och tidskrifter förmedlar olika budskap och hur detta påverkar beror i stort på hur vi använder dessa källor. (Anckar et al. 2013: 242) Utbudet är stort och de flesta tänkbara åsikter finns återspeglade någonstans i massmedia.

Utöver dessa ovannämnda socialisationsagenter kan även kyrkan, militären och övriga etablerade organisationer nämnas. Deras påverkan beror mycket på samhällets uppbyggnad och hur de påverkar enskilda individen. (Anckar et al. 2013: 242)

3.2 Socialisationen genom livet

De flesta undersökningar tyder på att lärdomar från barn och ungdomen är de mest väsentliga och påverkar hur individen tolkar verkligheten även senare i livet. Politisk identitet som förs över tidigt i barndomen av familjemedlemmar tenderar att vara relativt stabila genom hela livet. En orsak till detta är att de grundteser som antas under barndomen fungerar som en helhet genom vilken nya erfarenheter senare tolkas. Det finns även modeller som pekar på att senare upplevelser är minst lika viktiga om inte viktigare. (Anckar et al. 2013: 243–244)

Avgörande för hur förhållningssätten från barndomen håller i är livets gång. Individer som påverkas starkt av en ny omgivning eller nya upplevelser skapar troligen en allt starkare ny helhet via vilken de tolkar verkligheten. Individen kan alltså påverkas av familjen eller skolgången, båda dessa är ofta stabilitets främjande. Samtidigt kan individen även påverkas av förändringar i samhället eller överraskande händelser. (Anckar et al. 2013: 245)

Studier har visat att vissa generationer har identifierbara politiska förhållningssätt. Förklaringen till detta är större händelser eller trender som inträffat under ungdomen. (Anckar et al. 2013: 246) Förändrade familjeförhållanden och deras mångfald är faktorer som i framtiden uppmuntrar till att forskning kring politisk socialisation. (Tiihonen et al. 2016:300)

4. SIBBO KOMMUN

Kommunen är ungdomarnas näromgivning och består av skolor, idrottsanläggningar, belysta cykelvägar och ungdomsgårdar. Kommunens service skapar förutsättningarna för de unga och deras liv. Förutom att kommunen är näromgivningen är kommunen också en aktör vars beslut påverkar vardagen. Alla sektorer inom kommunen tar beslut som på något vis härleder till de yngre kommuninvånarna. (Kiilakoski 2008:8)

Lagen skapar grunden för de rättigheter ungdomarna har i kommunen men den egentliga verksamhetsmodellen skapas av kommunen själv. Kommunen behöver ha

ett intresse gentemot de unga av den simpla orsaken att de är kommuninvånare. (Kiilakoski 2008:10) Det går inte att vara delaktig i all ensamhet. (Kiilakoski 2008:12) De finländska kommunerna växer ständigt då det kommer till att skapa verktyg eller tillfällen för delaktighet. (Kiilakoski 2008:17)

I min avhandling fokuserar jag på Sibbo kommun. Sibbo är en tvåspråkig kommun med två större centrum, Nickby och Söderkulla. Kommunen är belägen i Nyland strax öster om Helsingfors och marknadsförs som en naturnära plats att bo på. Grannkommuner är Kervo, Träskända, Borgnäs, Mäntsälä, Borgå, Vanda och Helsingfors. (Information om Sibbo 2018)

Sibbo kommun har under flera år haft landets största inflyttning med procentenheter kring 2-3. Sibbos invånarantal har 2017 överskridit 20 000 invånare. Svenska YLE har rapporterat att en ökad inflyttning också fört med sig problem. De nyinflyttade känner sig rotlösa och saknar sociala nätverk. Som ett tecken på rotlösheten rapporterar YLE att Sibbo haft allt mer problem med brottslighet så som ofog, misshandel och anlagda bränder. Kommundirektören Mikael Grannas har även i media uttalat sig om att detta är problematiskt. Även personalen inom kommunen känner av pressen som medförs av den stora inflyttningen. (Svenska YLE- Sibbo växer mest 2017; Svenska YLE Sibbo kommuns starka tillväxt 2017)

Sibbo kommun har tre högstadium, Sipoonlahden koulu i Söderkulla och Nickby Hjärta i Nickby. Nickby Hjärta är ett skolcenter med ett svenskspråkigt högstadium (Kungsvägens skola) och ett finskspråkigt högstadium (Sipoonjoen koulu). (Grundskolor Sibbo 2018) Andra stadiets utbildningar finns även på orten, på svenskt håll Sibbo Gymnasium och på finskt håll Sipoon Lukio. (Gymnasier Sibbo 2018) KEUDA (Keski-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä) upprätthåller en verksamhetsplats i Sibbo, Enter. I omnejden runt Sibbo finns flera andra möjligheter till utbildning på andra stadiet. (KEUDA 2018)

Ungdomarna i Sibbo har möjligheten att ställa upp i ungdomsfullmäktige som träffas regelbundet. Sibbo ungdomsfullmäktiges verksamhetsprinciper har fastställts år 2009. Röstberättigade och även möjliga kandidater är 13-20 åriga sibbor. Ungdomsfullmäktige består av 20 ungdomar. Mandatperioden är 3 år och ledamöterna betalas ett mötesarvode på 20€ (30€ ordförande). Ungdomsfullmäktige väljer representanter till kommunfullmäktige samt de olika utskotten och sektionerna.

Representanterna har rätt att uttala sig vid kommunfullmäktiges sammanträden samt har närvaro- och yttranderätt vid social- och hälsovårdsutskottet, utskottet för teknik och miljö, bildningsutskottet, bildningsutskottets finska utbildningssektion, bildningsutskottets svenska utbildningssektion, fritidssektionen och dagvårdssektionens sammanträden. (Ungdomsfullmäktige Sibbo 2018) Internationella studier påvisar att de ungdomar som söker sig till ungdomsfullmäktige kommer från medelklassen. Ungdomsfullmäktige kan överlag inte påstås ha någon större ungdomspolitisk effekt. I bästa fall ökar ungdomsfullmäktige de kommunala beslutsfattarnas intresse för ungdomsfrågor. (Siurala 2007:357)

Ungdomstjänsterna har en egen idékanal på sidan ungasideér.fi. Sibbo kommun använder sig även av webbtjänsten koppari.fi för att underlätta ungdomarnas informationssökning. Webbtjänsten erbjuder även en chattfunktion som riktar till uppsökande ungdomsarbetet i kommunen. (Ungdomstjänsterna 2018)

”Man föds inte till aktiv medborgare, man växer upp till det.” Kommunen ska sträva till att erbjuda sina invånare en så stimulerande omgivning som möjligt för att understödja delaktigheten och engagemanget för samhällsfrågor. (Finlands kommunförbund 2009: 19). Granskning visar ändå att det inte finns en fungerande modell som ökar delaktigheten på alla plan. (Siurala 2007:367)

4.1 Kommuner och föreningar

Kommunernas uppgift är i första hand att främja invånarnas välmående och välfärd. Kommunen kan producera tjänster själv eller köpa dem, oberoende hur tjänsterna kommer till är det viktigt att det sker en utveckling av tjänsterna enligt behov som framkommer. För att uppnå en hållbar utveckling bör kommunen erbjuda goda levnadsförhållanden för nuvarande och kommande kommuninvånare. (Finlands kommunförbund 2009: 7). I små kommuner ökar vikten av ungdomsorganisationer och övriga föreningar i jämförelse med stora städer. Genom samarbete har ungdomarna större möjlighet till en meningsfull fritid där de blir hörda. Utöver den verksamhet som ordnas med offentliga medel fungerar i de flesta kommuner även olika frivilliga organisationer, så även i Sibbo. De flesta har en uppfattning om ungdomsorganisationer och deras verksamhet. Ungdomsorganisationernas

verksamhet för de unga tas ofta förgivet. Organisationerna erbjuder en bred skala av fritidsmöjligheter, samlar ungdomar och producerar tjänster. (Viitanen 2007: 263) Ungdomsorganisationerna ses ofta representera ungdomen och via dessa kommer den yngre generationens tankar och åsikter framåt i samhället. (Viitanen 2007: 269)

Idag har familjerna tidsbrist, familjen uppskattas lika mycket som fritiden men det är svårt att hitta lika mycket tid för att upprätthålla båda. En växande individualism tvingar fram ett personligt val angående den egna rollen i samhället. Ungdomar anammar fort nya förhållningssätt och åsikter vilket tvingar ungdomsorganisationerna att i snabb takt utvecklas och hänga med i tiden. Än idag ses organisationerna ha en viktig roll i samhället bland annat som fostrande och utbildande. (Viitanen 2007: 276-278)

Verksamheten i olika föreningar bidrar även positivt till individens mående. Genom aktivt deltagande i grupp kan individen uppleva en känsla av empowerment. Gruppen fungerar som stöd vid inläring men även som en grund för egna tolkningar och intryck. (Nyman 2006:51) Via deltagande i föreningsaktiviteter sker empowerment på tre olika plan, det sociala, det psykiska och på det beteendemässiga planet. (Nyman 2006: 52)

5. METOD OCH MATERIAL

Målet med denna studie är att presentera de faktorer som påverkar ungdomarnas känsla av delaktighet. Utifrån teorin utarbetas en frågeställning och ett upplägg för den empiriska delen. Genom teorin och statistiken från THL studeras ungdomarnas delaktighetskänsla. I teorin presenteras en litteraturstudie som tangerar olika aspekter till delaktighet. De finländska ungdomarnas delaktighetskänsla undersöks med jämna mellanrum på nationell nivå (THL- Enkäten hälsa i skolan, Ungdomsbarometern) och kommunnivå men ingen närmare analys av Sibbo har gjorts tidigare. I detta kapitel beskrivs forskningen mera ingående.

5.1 Enkäten hälsa i skolan

Min forskning är beskrivande och målet är att få fram eventuella faktorer som kan anses påverka känslan av delaktighet i samhället. För att kunna genomföra min forskning använder jag mig av färdigt insamlat datamaterial från THL.

Materialet för själva analysen kommer från Institutet för hälsa och välfärd, oftare omtalad som THL (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos). Materialet består av svarsresultaten från enkäten ”hälsa i skolan” som utförts i Sibbo 2017. THL utför undersökningen vartannat år och har utfört forskningen sedan 1996. Enkäten har som mål att producera pålitlig och mångsidig information om de finländska ungdomarna. Materialet som analyseras inför avhandlingen är på individnivå men resultaten finns även tillgängliga för alla på THLs hemsida på kommunnivå. (THL Info om enkäten hälsa i skolan) Eftersom jag i mitt arbete använder mig av THLs insamlade material så består min forskning på sekundärdata. Materialet är insamlat till ett annat ändamål och är därmed inte utformad enligt mina behov vilket påverkar resultatet. Materialet är pålitligt och brett.

Enkäten är ett formulär innehållande frågor, ofta med fasta svarsalternativ (Ejlertsson 2005: 7). Så är även fallet i THLs enkät. Den grupp som vill nås med enkätundersökningen utgör målpopulationen (Ejlertsson 2005: 18). THLs enkät har en bredare målgrupp än den som ingår i mitt arbete. Jag har valt att fokusera på ungdomar i åldern 13-17. Under tonåren sker en stor utveckling och därmed kan det antas att ungdomarnas uppfattning av delaktighet skiljer sig stort från de yngre barnen.

Jag har tagit i beaktande de etiska principerna som Göran Ejlertsson refererar till i sin bok Enkäten i praktiken. Principerna som tas upp är: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. (Ejlertsson 2005: 29). När det kommer till informationskravet har ungdomarna varit medvetna om att THL tittar på deras mående i Enkäten hälsa i skolan. Angående samtyckeskravet så har detta beaktas då undersökningen gjorts i skolorna. Konfidentialitetskravet uppfylls då enkäten besvaras anonymt och under arbetsprocessen kommer jag att vara noggrann med att individuella ungdomar inte kan identifieras. Även THL kommer att granska texten före publicering för att försäkra att alla ungdomar förblir anonyma, detta är ett krav från THL då materialet analyseras på individnivå. Uppgifterna jag fått från THL

kommer att användas endast till den aktuella undersökningen varefter de raderas och på detta sätt uppfylls även nyttjandekravet. (Ejlertsson 2005: 29–30).

Materialet är insamlat under ett tillfälle och ungdomarna uppger åsikter och fakta om det specifika tillfället vilket betyder att det är en tvärsnittsstudie. (Lantz 2011:23) Populationen i studien innefattar de sibboundomar som deltog i enkätundersökningen utförd av THL 2017. En population definieras av den gemensamma egenskap som samtliga individer i populationen har. (Lantz 2011:29)

5.2 Datamaterialet

Undersökningens kvantitativa datamaterial är insamlad av THL 2017. Materialet har sedan överlåtits för analys till detta arbete. Materialet innehåller svar av 464 ungdomar från högstadiet och andra stadiets utbildningar i Sibbo. I undersökningen deltar elever från Kungsvägens skola, Sipoonjoen Koulu, Sipoonlahden Koulu, Sibbo Gymnasium, Sipoon Lukio och Keuda Sipoo även kallad Enter. Alla svar används i analysen. THL utför även Enkäten hälsa i skolan i lågstadieskolorna i Sibbo men eftersom eleverna uppfattning om delaktighet skiljer sig märkvärdigt från de äldre elevernas lämnas dessa svar utanför undersökningen. THL har därmed inte bidragit med svar från lågstadieskolorna i Sibbo.

Min forskningsfråga lyder: *Vilka faktorer förklarar/påverkar Sibbo ungdomarnas känsla av delaktighet i närsamhället och det finländska samhället?*

Nedan beskriver jag vilka frågor från enkäten tas upp i undersökningen. Jag beskriver även operationaliseringen av variablerna. Operationaliseringen av variabler kan ofta vara svårt men en väl genomförd operationalisering underlättar undersökningen (Lantz:2011:29). Inom ramen av denna undersökning har omkodning gjorts för att kunna tillämpa informationen i en regressionsanalys.

Fråga nr 11: *Har du under detta läseår deltagit i följande aktiviteter?* a) Röstat i valet av en klassrepresentant eller i elevkårsvalet. b) Deltagit i elevkårsstyrelsens verksamhet (varit kandidat eller ledamot) c) Deltagit i ett lokalt eller regionalt ungdomsfullmäktige d) Deltagit i politisk verksamhet. Frågan har svarsalternativet ja och nej. Frågan om kodas så att en ny variabel skapas som döps till **aktivitet**. Alla fyra svarsalternativ

plussas ihop och ger därefter procentuella svar på ungdomarnas aktivitet. Svaret avläses enligt följande: 0- står för att ungdomarna inte deltagit i någon av ovannämnda aktivitet, 1- för att de deltagit i en av ovannämnda aktivitet, 2- för två aktiviteter, 3- för tre aktiviteter och slutligen står 4- för att ungdomarna deltagit i alla nämnda aktiviteter under det senaste skolåret. Av samma fråga skapas även en annan variabel med namnet **aktivJaNej** som visar ifall ungdomarna deltagit i någon aktivitet eller ej. Om kodningen sker så att 0 står för ingen aktivitet och alla fyra aktiviteter ger en 1:a. Alla former av aktivitet ger alltså 1, oberoende om det gäller en eller flera.

Fråga 25 *Vad anser du om ditt eget hälsotillstånd?* a) Mycket gott b) Ganska gott c) Medelmåttigt d) Ganska eller mycket dåligt

Frågan har svarsalternativen mycket gott, ganska gott, medelmåttigt, ganska eller mycket dåligt. Mycket gott och ganska gott får värdet 1 och står för bra medan medelmåttigt, ganska eller mycket dåligt får värdet 0 och står därmed för dåligt. Namnet på variabeln är **hälsa**.

Fråga 102 *ur bedömer du familjens ekonomiska situation?* Frågan har svarsalternativ enligt följande: Mycket bra, ganska bra, måttlig, ganska dålig, mycket dålig. Inför analysen om kodas variabeln så att mycket bra och ganska bra tillsammans blir bra (1) och måttlig, ganska dålig och mycket dålig blir dålig (0). Variabeln får namnet **ekonomi**.

Fråga 106 *Jag upplever att jag är en viktig del av* a) Familjen b) Släkten c) Ett kompisgäng d) Ett hobbygäng e) Den virtuella gemenskapen som jag mest befinner mig i f) klassgemenskapen g) Skolgemenskapen h) Det finländska samhället. Svarsalternativen är Helt av samma åsikt, av samma åsikt, varken av samma eller annan åsikt, av annan åsikt och helt av annan åsikt.

Av fråga 106 är det endast g) och h) som används för själva analysen av arbetet. Fråga 106 står som beroende variabel. Fråga g) och h) som egna variabel och en tredje beroende variabel som är en kombination av g) och h) där variablerna har multiplicerats för att skapa variabeln **delaktighet**. I tolkningen av variabeln står 1 för delaktighetskänsla och 0 för avsaknad känsla av delaktighet eller delaktighet i en. De två först nämnda går enligt namnen **delaktighet i närsamhället** och **delaktighet i det finländska samhället**. Dessa variabler har kodats om så att Helt av samma åsikt och av samma åsikt ger 1 alltså känsla av delaktighet. Värdet 0 kommer i sin tur av de tre

resterande kategorierna varken av samma eller annan åsikt, av annan åsikt och helt av annan åsikt.

Fråga 107 *Har följande förändringar skett i ditt liv under detta läsåret?* a) Jag har bytt skola b) Föräldrarna har separerat c) Familjen har ombildats d) Jag har fått ett syskon e) Jag har själv insjuknat i en allvarlig sjukdom, blivit skadad eller motsvarande f) En familjemedlem eller en annan närstående har insjuknat i en allvarlig sjukdom eller avlidit.

Av fråga 107 är det endast a) som tas in i analysen. Variabeln döps om till **byte av skola** och har svarsalternativet ja och nej.

Fråga 110 *Hur nöjd är du med ditt liv för närvarande?* Med svarsalternativen mycket nöjd, ganska nöjd, vare sig nöjd eller missnöjd, ganska missnöjd och mycket missnöjd. Om kodningen sker som så att svarsalternativen mycket nöjd och ganska nöjd tillsammans skapar nöjd medan de resterande tre svarsalternativen står för inte nöjd. Den nya variabeln döps om till **tillfredsställelse med livet**.

Utöver dessa variabler kommer det i arbetet även presenteras statistik från en del andra frågor som belyser ungdomarnas situation i Sibbo 2017. Fråga 111 *Hur väl beskriver följande påståenden dina känslor i nuläget?* öppnar upp en del subjektiva åsikter och presenteras delvis senare. a) jag känner att mitt liv har ett mål och syfte b) Jag känner att jag är värdefull c) Jag kan fatta beslut om mitt liv d) Jag kan göra det som jag anser vara viktigt e) Jag upplever att jag har god kontroll över mitt liv f) Jag upplever att jag klarar mig bra i livet g) Om jag stöter på svårigheter kommer jag oftast på en lösning h) Jag vet till vem jag kan vända mig om jag har det svårt.

Det finns förstås några utmaningar i arbetets analys. Framförallt är det viktigt att minnas att svaren som presenteras är subjektiva. Ungdomarna svarar enligt egen känsla utan någon som helst allmän jämförelse. Ämnet är ändå högaktuellt och framför allt viktigt. Eftersom analysen ändå måste avgränsas väljer jag ändå att endast ta fasta på de frågor som presenterats ovan. En annan utmaning med denna studie är att uppnå god validitet dvs. att man verkligen mäter det man påstår sig mäta och att studien motsvarar verkligheten. Validiteten ökar genom att forskaren ser över sina beslut och sin tankegång så att eventuella dåliga beslut minimeras. Validiteten i en forskning kan aldrig bli högre än reliabiliteten. (Lantz 2011:38–39) Graden av tillförlitlighet kallas även reliabilitet. (Lantz 2011:36)

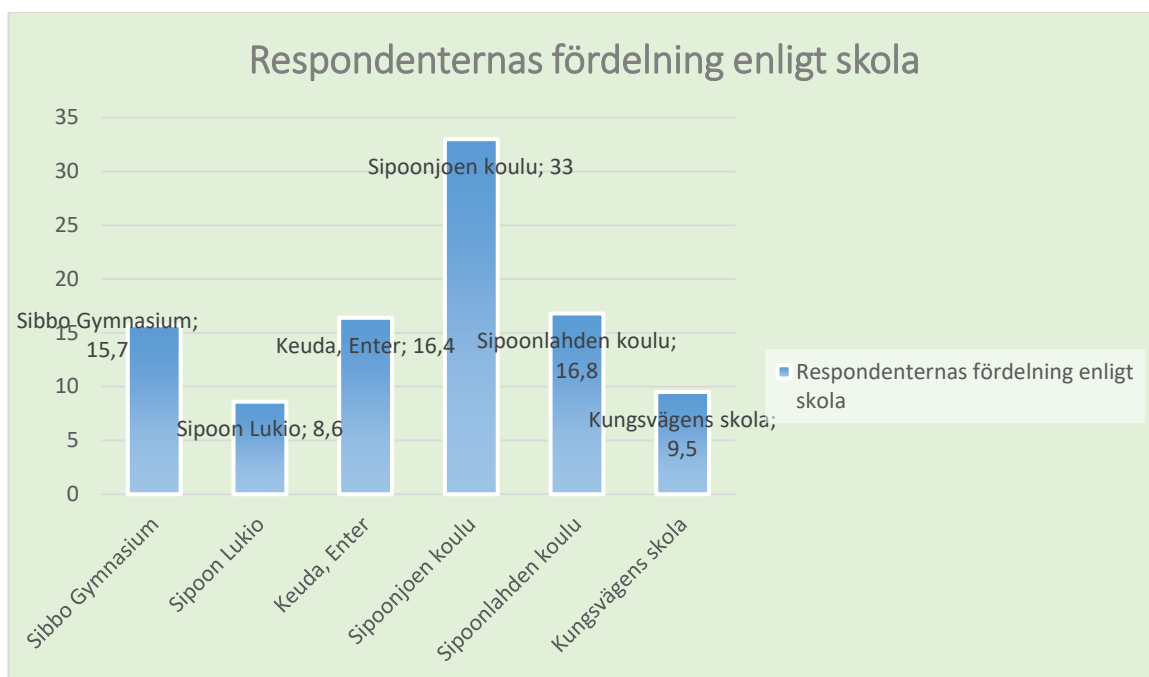
När det kommer till resultaten är det värt att diskutera ifall de är tillförlitliga. Eftersom resultaten baserar sig på en större andel svar finns det en större trovärdighet att resultaten är tillförlitliga. THL har även genomfört enkätundersökningen under flera år vilket stärker slutsatsens trovärdighet. Materialet har kodats in i SPSS av THL även det ger en viss fördel inför analysen. När det kommer till studiens validitet har resultaten granskas av utomstående parter och på det viset minskar risken att forskaren gör snedsteg. (Lantz 2011: 36) Genom att skapa en tredje beroende variabel (delaktighet) kan undersökningen mäta resultatet av delaktighetskänslan bredare.

Jag förväntar mig att hitta en indikation på vilka faktorer som påverkar ungdomarnas delaktighet.

6. RESULTAT

I detta kapitel redogörs resultaten. För att tydligt delge resultaten kommer jag att använda mig av stapeldiagram och tabeller. Kapitlet börjar med en överblick av materialet varefter beroende variabeln delaktighet presenteras. I slutet av kapitlet presenteras de signifikanta fynden kopplade till beroende variablerna **delaktighet i närsamhället** och **delaktighet i det finländska samhället**. Kapitlet är indelat i underkapitel för att underlätta för läsaren. Resultatkapitlet kommer fokusera på de signifikanta resultaten men även icke signifikanta resultat delges kort.

Materialet som analyseras innehåller svar av 464 ungdomar varav 52,1 procent är pojkar och 47,9 procent är flickor. Detta ger en bra grund eftersom de båda könen är representerade i materialet som bearbetas. När det kommer till skolornas representation i materialet ser siffrorna mera ojämna ut.

Figur 6-1 Ungdomarnas fördelning enligt skola.

I figuren framkommer att Sipoonjoen koulu har högsta representationen i materialet med 33 procent av ungdomarna. Sipoonjoen koulu är ett högstadium. De två andra högstadierna har en representation på 9,5 procent på svenska sidan i Kungsvägens skola och 16,8 procent på finskt håll bland eleverna i Sipoonlahden koulu. Andra stadiets utbildningar är representerade enligt följande. Yrkersskolan Keuda med enheten Enter representeras av 16,4 procent, Sibbo Gymnasium med 15,7 procent och Sipoon Lukio står för 8,6 procent av eleverna i undersökningen.

Ungdomarna i Sibbo känner i större grad att deras liv har ett mål och syfte, 65,2 procent av ungdomarna är helt av samma åsikt eller av samma åsikt. 13,1 procent av ungdomarna svarar ändå att de är av annan åsikt eller helt av annan åsikt medan 21,7 procent varken har en åsikt för eller emot. När det kommer till att fatta beslut om det egna livet uppger 75,7 procent av ungdomarna att de är helt av samma åsikt eller av samma åsikt. Procenten för de ungdomar som saknar åsikt för eller emot landar på 16,9 och av annan åsikt eller helt av annan åsikt står 7,4 procent för. 68,8 procent av ungdomarna känner att de klarar sig bra i livet (helt av samma åsikt och av samma åsikt). Av ungdomarna anser 20 procent att de varken har en för eller emot åsikt angående frågan och 10,4 procent är av annan åsikt eller helt av annan åsikt.

Ungdomarnas samhällsaktivitet kan mätas med fråga 11. Har du under detta läsår deltagit i följande aktiviteter a) röstat i valet av en klassrepresentant eller i elevkårsvalet b) Deltagit i elevkårsstyrelsens verksamhet (varit kandidat eller ledamot) c) Deltagit i ett lokalt eller regionalt ungdomsfullmäktige, Barnparlament, Ungdomsforum m.m. d) Deltagit i politisk verksamhet. Vid närmare analys av variabel **Aktivitet** framkommer följande resultat.

Tabell 6-1 Ungdomarnas samhällsaktivitet

11. Har du under detta läsår deltagit i följande aktiviteter...	Procent
Deltagit i inget	55,9
Deltagit i en aktivitet	30,3
Deltagit i två aktiviteter	9,8
Deltagit i tre aktiviteter	3,1
Deltagit i alla fyra aktiviteter	0,9

Svaren innehåller 449 ungdomars svar med ett bortfall på 3,2 procent. Av ungdomarna så har 55,9 procent inte deltagit i någon av aktiviteterna medan 44,1 procent deltagit i en eller flera.

Fråga 25 i Enkäten hälsa i skolan undersöker hälsotillståndet från en subjektiv synvinkel. Frågan lyder: *Vad anser du om ditt eget hälsotillstånd?* Av frågan presenteras i arbetet variabeln **hälsa** som visar att 22,3 procent av ungdomarna anser sig ha en dålig hälsa medan 77,7 procent ser sin hälsa som god. Att en femtedel av svarspersonerna klassar sin hälsa som dålig är märkvärdigt.

Fråga 106 kartlägger delaktighetskänslan i näromgivningen och det finländska samhället. Frågans första del låter: *Jag upplever att jag är en viktig del av skolgemenskapen (näromgivningen)* och del två av frågan lyder: *Jag upplever att jag är en viktig del av det finländska samhället.* Resultaten av fråga 106 ser ut enligt följande:

Tabell 6-2 Delaktighet i näromgivning och delaktighet i det finländska samhället

106. Jag upplever att jag är en viktig del av...	näromgivningen	det finländska samhället
Helt av samma åsikt	21,3	20
Av samma åsikt	29,4	25,9
Varken av samma eller annan åsikt	34,6	39
Av annan åsikt	10,4	7,4
Helt av annan åsikt	4,3	7,8
Svar saknas	9,1	9,3

Av svarspersonerna är 50,7 procent helt av samma åsikt eller av samma åsikt när det kommer till upplevelsen kopplad till näromgivningen. Samma procent kopplad till det finländska samhället ligger på 45,9 procent. Att ungdomarna känner att de är en viktigare del av näromgivningen (50,7 %) än det finländska samhället (45,9 %) kan förklaras med att det är där deras vardag utspelar sig. Skolomgivningen innefattar deras närmaste krets under vardagarna och därmed är känslan av delaktighet högre. Oroväckande är det ändå att hälften av ungdomarna inte känner sig som en viktig del av näromgivningen och att 54 procent inte känner sig som en viktig del av det finländska samhället. Den tredje beroende variabeln, dvs. **delaktighet** visar att 57,8 procent av svarspersonerna känner sig som en viktig del i endast en eller ingen av kategorierna. 42,2 procent känner sig däremot som en viktig del i båda kategorierna. Variabeln **delaktighet** saknar svar av 10,6 procent av svarspersonerna.

Fråga 102 gäller familjens ekonomiska situation och lyder: *Hur bedömer du familjens ekonomiska situation?* Svaren ser ut enligt följande:

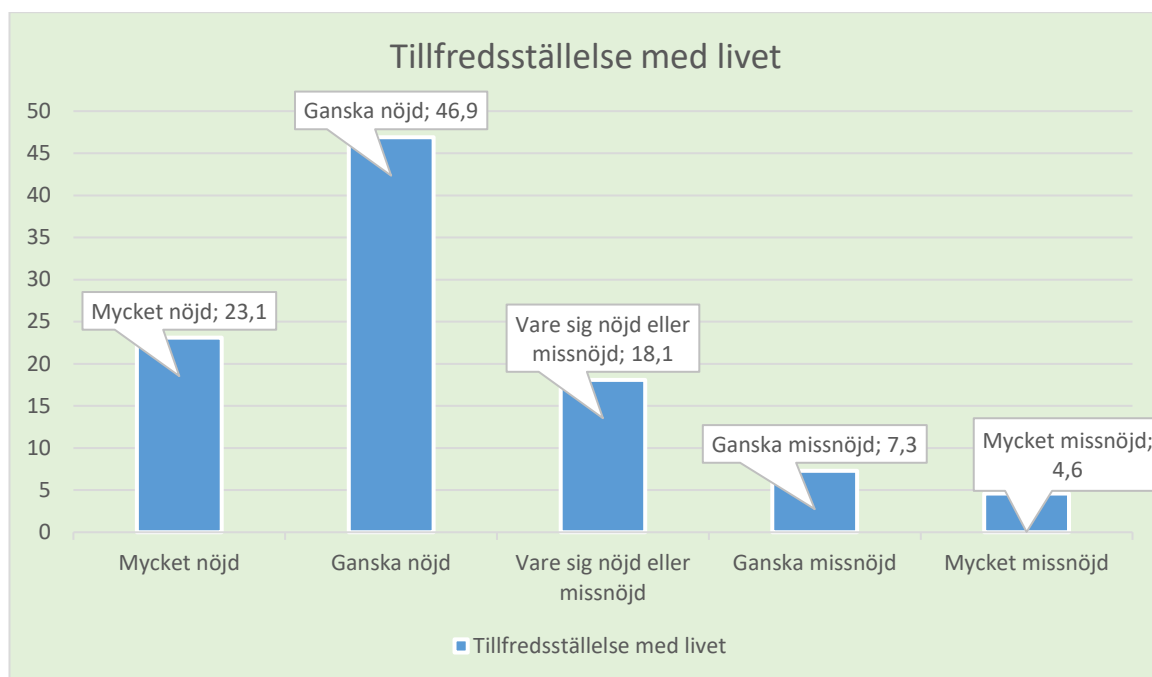
Tabell 6-3 Familjens ekonomiska situation

Hur bedömer du familjens ekonomiska situation...	Procent
Mycket bra	22,3
Ganska bra	44,3
Måttlig	27,1
Ganska dålig	5,3
Mycket dålig	0,9

Tabellen visar tydligt att de flesta ungdomarna anser att deras familj endera har god ekonomi eller medelmåttlig ekonomi. 66,6 procent av ungdomarna placerar familjens ekonomi skalan mycket bra eller ganska bra. 32,4 procent anser att familjens ekonomi är måttlig eller ganska dålig. I resultaten kan vi även läsa att endast 0,9 procent anser att familjens ekonomi är mycket dålig. 7,1 procent av ungdomarnas svar har inte registrerats på ovannämnda fråga. Variabeln **ekonomi** visar att 33,4 procent ser familjens ekonomi som dålig medan 66,6 procent ser ekonomin som bra.

Fråga 107 i Enkäten hälsa i skolan kartlägger ifall ungdomarna bytt skola under föregående läseår. Av ungdomarna har 5,2 procent bytt skola det senaste året. Frågans resultat kan granskas kritiskt eftersom 45,7 procent av svaren saknas, endast 252 ungdomar har svarat på frågan.

Ungdomarnas tillfredsställelse till livet överlag kan kartläggas med hjälp av fråga 110 som lyder: *Hur nöjd är du med ditt liv för närvarande?* Resultaten visas nedan.

Figur 6-2 Tillfredsställelse med livet.

Figuren visar att majoriteten av ungdomarna är mycket nöjda eller ganska nöjda (70 %). Värt att tillägga är ändå att en andel på 11,9 procent är mycket missnöjda eller ganska missnöjda vilket betyder att en av tio ungdomar i Sibbo känner sig missnöjd med sitt liv. Frågan saknar svar av 5,8 procent av svarspersonerna.

6.1 Sambandsanalys

För att närmare granska olika faktorerers inverkan presenteras även en sambandsanalys.

Vid granskning av variablerna delaktighet och hälsa framkommer att 48 procent av de ungdomar som anser sig ha bra hälsa känner sig delaktiga medan endast 20 procent av ungdomarna som anser sig ha dålig hälsa känner sig delaktiga. Den procentuella skillnaden mellan grupperna är stor och därmed märkvärdig. Tabellen 7-4 nedan visar resultaten från jämförelsen och tabell 7-6 påvisar signifikansen som ligger på bästa möjliga nivå det vill säga, 000.

Tabell 6-4 Delaktighet och hälsa sambandsanalys

Hälsa	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Dålig	,20	89	,404
Bra	,48	322	,500
Total	,42	411	,494

Sig. *** (.000)
F 23,450

I en analys av variabeln delaktighet och **ifall ungdomarna varit aktiva eller ej** framkommer inga signifikanta samband. Tabellen nedan visar närmare siffror och signifikansen ligger på nivån ,109.

Tabell 6-5 Delaktighet och aktivJaNej (aktiv eller inte aktiv), sambandsanalys

aktivjanej	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Deltagit i inget	,39	224	,488
Deltagit i någon aktivitet	,47	184	,500
Total	,42	408	,495

Sig. (.109)

Härefter presenteras sambandsanalys av variablerna **delaktighet** och **ekonomi**. 31 procent av ungdomarna som anser att familjens ekonomi är dålig känner sig delaktiga medan 47 procent av de som anser att familjen har en bra ekonomi känner sig delaktiga. En procentuell skillnad på 16 procent påvisar en markant skillnad. Resultatens signifikans ligger på ,001 nivå. Ungdomarnas subjektiva åsikt om familjens ekonomi spelar med andra ord in på deras känsla av delaktighet vilket syns i tabell 6-6.

Tabell 6-6 Delaktighet och ekonomi, sambandsanalys

Ekonomi	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Dålig	,31	139	,464
Bra	,47	274	,500
Total	,42	413	,494

Sig. (.001)
F 10,540

I en jämförelse mellan könen och variabeln delaktighet finns inga relevanta fynd. Delaktighetskänslan ligger på nästan samma nivå för både flickor (40 %) och pojkar (45 %). Signifikansen ligger på ,328 och stöder alltså ovannämnda påstående om relevans. När det kommer till utbildningsstadiet gäller samma sak. För eleverna i högstadiet är procenten 41 och för eleverna på andra stadiet 43 procent. Skolspråket ger resultat på 44 procent hos de finskspråkiga eleverna och 37 procent bland de svenskspråkiga då skolspråket jämförs med delaktighet. En jämförelse mellan delaktighet och byte av skola under det senaste året visar att 50 procent av de elever som bytt skola under senaste år känner sig delaktiga och 41 procent av de som inte bytt skola upplever samma känsla. Antalet elever som bytt skola är 12 stycken.

Jämförelsen mellan delaktighet och tillfredsställelse med livet visar däremot intressanta resultat. 70 procent av eleverna som svarat att de känner sig mycket nöjda med sitt liv just nu känner sig även delaktiga. Procenten för eleverna som svarat ganska nöjd är 44 procent, eleverna som är varken nöjda eller missnöjda har en motsvarande procent på 24. Procenten sjunker till 20 för de elever som svarat ganska missnöjd. Signifikansen för frågan ligger på bästa möjliga nivå ,000.

Tabell 6-7 Delaktighet och tillfredsställelse med livet, sambandsanalys

Tillfredsställelse med livet	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Mycket nöjd	,70	93	,461
Ganska nöjd	,44	196	,498
Vare sig nöjd eller missnöjd	,24	75	,430
Ganska missnöjd	,20	30	,407
Mycket missnöjd	,00	20	,000
Totalt	,42	414	,495

Sig. ***(,000)

Resultaten från tidigare visar att det finns signifikanta resultat för variabeln **ekonomi** och variabeln **hälsa** i koppling till **delaktighet**. Även **delaktighet** och **tillfredsställelse med livet** påverkar varandra på ett sätt som är väsentligt att titta närmare på. Dessa variabler analyseras nu närmare. Eftersom den tidigare analysen gjorts med beroende variabeln delaktighet som är en kombination av de två resterande består följande analys av skilda analyser för **delaktighet i närsamhället** och **delaktighet i det finländska samhället** med variabeln **ekonomi**.

Tabell 6-8 Delaktighet i närsamhället och ekonomi, sambandsanalys

Ekonomi	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Dålig	,39	142	,490
Bra	,56	277	,497
Total	,50	419	,501

Sig. (,001)

F 10,455

I analysen med delaktighet i det finländska samhället och familjens ekonomi nedan framkommer att modellens signifikans är aningen längre än den ovan i tabell 6-8 (,003).

Tabell 6-9 Delaktighet i det finländska samhället och ekonomi, sambandsanalys

Ekonomi	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Dålig	,35	141	,480
Bra	,51	277	,500
Total	,45	418	,499

Sig. (.003)
F 8,708

Nästa sambandsanalys tar och jämför **hälsa** med **delaktighet i närsamhället** och **delaktighet i det finländska samhället**. Första jämförelsen som presenteras i tabell 6-10 består av delaktighetskänslan i närsamhället.

Tabell 6-10 Delaktighet i närsamhället och hälsa, sambandsanalys

Hälsa	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Dålig	,30	94	,460
Bra	,57	324	,496
Total	,51	418	,501

Sig. *** (.000)
F 22,287

Tabellen visar en signifikans på bästa möjliga nivå. 57 procent av de ungdomar som anser sig ha en bra hälsa känner sig delaktiga i närsamhället medan samma procent för de unga som anser sig ha dålig hälsa endast ligger på 30 procent.

En titt på delaktighets känsla kopplat till det finländska samhället och uppfattningen om den egna hälsan. Tabellerna visar att det inte finns några stora skillnader mellan dessa två jämförelser.

Tabell 6-11 Delaktighet i det finländska samhället och hälsa, sambandsanalys

Hälsa	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Dålig	,32	92	,467
Bra	,50	325	,501
Total	,46	417	,499

Sig. (.002)

F 9,882

Sista jämförelsen inom denna kategori är delaktighet i det finländska samhället samt närsamhället och tillfredsställelse med livet för närvarande. I första tabellen ser vi att 79 procent av de unga som känner sig tillfredsställda med livet på nivån mycket nöjd även känner sig delaktiga i närsamhället. Samma procent för de övriga svarsalternativen är ganska nöjd (54 %), vare sig nöjd eller missnöjd (27 %), Ganska missnöjd (32 %) och mycket missnöjd (5 %).

Tabell 6-12 Delaktighet i närsamhället och tillfredsställelse med livet för närvarande, sambandsanalys

Tillfredsställelse med livet för närvarande	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Mycket nöjd	,79	92	,407
Ganska nöjd	,54	200	,500
Varken nöjd eller missnöjd	,27	77	,448
Ganska missnöjd	,32	31	,475
Mycket missnöjd	,05	20	,224
Totalt	,51	420	,501

Sig. *** (.000)

F 20,366

Nästa tabell visar samma uträkning i en jämförelse med det finländska samhället och tillfredsställelse med livet för närvarande.

Tabell 6-13 Delaktighet i det finländska samhället och tillfredsställelse med livet för närvarande, sambandsanalys

Tillfredsställelse med livet för närvarande	Medelvärde	N	Standard avvikelse
Mycket nöjd	,70	94	,460
Ganska nöjd	,46	198	,500
Varken nöjd eller missnöjd	,30	76	,462
Ganska missnöjd	,26	31	,445
Mycket missnöjd	,15	20	,366
Totalt	,46	419	,499

Sig. *** (.000)

F 11,722

6.2 Regressionsanalys

Härefter presenteras den logistiska regressionsanalysen. Alla beroende variabler presenteras först var för sig i ordning känsla av delaktighet i närsamhället, det finländska samhället och kombinationen av de två först nämnda. Resultaten från den första analysen visar att modellen är signifikant på bästa möjliga nivå och att den faktor som påverkar känslan av delaktighet till närsamhället mest är tillfredsställelse med livet. Även dessa resultat är signifikanta på bästa möjliga nivå. I Själva analysen ingår 464 svar varav 86,4 procent är aktuella i just denna regressionsanalys.

Tabell 6-14 Delaktighet i närsamhället regressionsanalys- Presentation av modellen

Chi-square	49,909
N	464
B	,005
S.E.	,100
Wald	,002
Modellens signifikans	***
Nagelkerke R i kvadrat	,156

Tabell 6-15 Känsla av delaktighet i närsamhället- regressionsanalys

Variablerna i uträkningen	B	S.E.	Wald	Sig.
Tillfredsställelse med livet	1,265	,275	21,195	***
Byte av skola	,251	,423	,351	,554
Aktiv ja /nej	,004	,215	,000	,984
Hälsa	,449	,301	2,221	,136
Ekonomi	,372	,231	2,590	,108

I tabellen ovan presenteras variablernas signifikans en för sig och endast ungdomarnas positiva tillfredsställelse med livet har en signifikant betydelse för delaktighetskänslan i närsamhället. Ungdomarna som känner sig tillfredsställda med livet känner sig även i större utsträckning mer delaktiga i närsamhället.

I tabell 6-17 framkommer resultaten för känslan av delaktighet till det finländska samhället och de övriga faktorernas inverkan i frågan. I resultaten ser vi att även denna modell är signifikant och att tillfredsställelse med livet är den faktor som påverkar mest. Signifikansen för påverkan är ändå snäppet sämre i denna modell och ligger på ,002. Ekonomi ligger på en ,075 signifikans och kan alltså inte anses vara signifikant men det finns en skillnad från tidigare resultatet på ,108 i analysen för närsamhället.

Tabell 6-16 Finländska samhället -regressionsanalys

Chi-square	30,609
N	464
B	-,180
S.E.	,100
Wald	3,231
Modellens signifikans	***
Nagelkerke R i kvadrat	,098

Tabell 6-17 Delaktighet i det finländska samhället- regressionsanalys

Variablerna i uträkningen	B	S.E.	Wald	Sig.
Tillfredsställelse med livet	,861	,271	10,079	,002
Byte av skola	-,273	,413	,437	,509
Aktiv ja /nej	,281	,211	1,777	,183
Hälsa	,327	,299	1,192	,275
Ekonomi	,408	,229	3,167	,075

En beroende variabel kvarstår och det är kombinationen av delaktighetskänslan i närsamhället och det finländska samhället dvs. variabeln delaktighet. Resultaten presenteras i tabellerna 6-18 och 6-19.

Tabell 6-18 Delaktighet- regressionsanalys presentation av modellen

Chi-square	46,273
N	464
B	-,311
S.E.	,102
Wald	9,345
Modellens signifikans	,002
Nagelkerke R i kvadrat	,149

Tabell 6-19 Delaktighet - regressionsanalys

Variablerna i uträkningen	B	S.E.	Wald	Sig.
Tillfredsställelse med livet	1,062	,288	13,582	,000
Byte av skola	-,253	,434	,339	,561
Aktiv ja /nej	,250	,218	1,313	,252
Hälsa	,706	,330	4,578	,032
Ekonomi	,422	,239	3,120	,077

Även den sista modellen är signifikant i sig och påvisar samma resultat som de två tidigare när det kommer till variabeln tillfredsställelse med livet. Resultatet är signifikant och en tillfredsställd ungdom känner sig även i större utsträckning delaktig. I denna analys ligger hälsa på ,032 och ekonomi på ,077. Båda två ligger utanför ett signifikant resultat i jämförelse med tillfredsställelse med livet men det är värt att lägga märke till dessa variabler. För att testa hälsans inverkan presenteras nedan ett resultat där tillfredsställelse med livet tas bort ur analysen.

Tabell 6-20 Delaktighet - analys utan variabeln tillfredsställelse med livet

Variablerna i uträkningen	B	S.E.	Wald	Sig.
Byte av skola	-,317	,423	,563	,453
Aktiv ja /nej	,318	,213	2,229	,135
Hälsa	1,229	,298	17,060	***
Ekonomi	,559	,232	5,800	,016

I tabell 6-20 visas det som kunde anas. Om variabeln för tillfredsställelse till livet överlag tas bort stiger hälsans inverkan till bästa möjliga på signifikans nivån (***). Familjens ekonomi ligger i denna analys på ,016 även den högre än i de modeller som tidigare presenterats.

I en kontroll för variablernas samvariation (Pearsons correlation) fås resultat som inte tyder på några problem för analysen.

Tabell 6-21 Samvariation mellan variablerna enligt Pearsons Correlation

	byte av skola	aktiv ja / nej	ekonomi	hälsa
Tillfredsställelse med livet	-,052	,089	,233	,474

7. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

I detta kapitel sammanfattas resultaten från analysen och kopplas samman med de definitioner och teorier som presenterades i den teoretiska referensramen. I kapitlet besvaras även forskningsfrågan och ur svaren kan slutsatser dras om situationen i Sibbo kommun.

Syftet med avhandlingen är att få fram vilka faktorer som påverkar ungdomarnas känsla av delaktighet i samhället. Barnkonventionens införande 1989 har gjort att flera forskare har intresserat sig för barns och ungas delaktighet. Idag är det ett begrepp som kortfattat kan beskrivas som ett samspel mellan individen och hens omgivning. Även om begreppen är omdiskuterade och framkommer i olika sammanhang så är det viktigt att minnas att alla inte uppfattar orden och deras betydelse på samma sätt. Framförallt är delaktighet en social process. Fokus i arbetet har framförallt varit att peka på ungdomarnas åsikter kring deras delaktighet och på detta vis försäkra ungdomsperspektivet.

Forskningsfrågan för denna avhandling har varit:

Vilka faktorer förklarar/påverkar Sibbo ungdomarnas känsla av delaktighet i närsamhället och det finländska samhället?

Avhandlingens andra kapitel börjar med att gå igenom definitionerna kring demokrati och delaktighet. Även om den västerländska demokratin har en kort historia ses demokrati ändå som idealet. Under de senare decennierna har debatten om den representativa demokratin och dess tillstånd blivit intensivare. Diskussionerna får fart

av de förändringstecken som kan ses i samhället då det kommer till medborgarnas, inte minst ungdomarnas, politiska åsikter.

Känslan av delaktighet är grundläggande för politiskt handlande och för informationsinsamling. Idag finns det information som påvisar att den yngre generationen inte rent politiskt gör som deras föräldrar. Detta behöver inte ses som ett hot gentemot demokratin utan som en utveckling.

Att delaktighet stärker självförtroendet och ökar känslan av egenvärde är bara en orsak till att det är värt att arbeta med delaktighet. Vuxna har ett ansvar för att visa intresse för de ungas liv och hjälpa dem att bygga upp kompetenser i kommunikation som behövs för en bättre framtid. Arbetet börjar på det lokala planet, i daghem, skolor och ungdomsgårdar för att sedan avancera uppåt till föreningslivet, kommunen och slutligen landa på en nationell och global nivå. Om ungdomarna känner delaktighet från tidig ungdom ökar intresset för att utöva inflytande. Via delaktighetskänslan sker samhällelig integrering och ungdomarna kan ta sin plats som en värdefull del av gemenskapen. De vuxna behöver med andra ord ständigt uppmuntra och påminna ungdomarna om deras möjligheter.

En sänkt rösträtt till 16 år i kommunala val kunde vara ett sätt att stärka de ungdomspolitiska fältet och öka delaktighetskänslan i det lokala samhället. I länder där detta har prövats har resultaten i största del varit positiva. Kommunpolitiken ändras och politiker lyssnar aktivare på unga och tar deras ärenden i beaktande. (Siurala 2007: 369) Ungdomslagen binder nu redan kommunerna till att höra ungdomarna men ett faktiskt inflytande har de inte på alla plan även om de enligt artikel 12 i barnkonventionen ses som kompetenta aktörer i ärenden som berör dem. Av de 464 ungdomar som deltog i undersökningens målpopulation uppger 55,9 procent att de inte deltagit i någon form av de samhällsaktiviteter som nämnts i enkäten. Dessa samhällsaktiviteter är grupper eller organ som vuxna skapat för att höra unga men över hälften av alla ungdomar utnyttjar inte dessa. Hur kunde dessa samhällsaktiviteter utvecklas? Finns det utöver dessa befintliga aktiviteter nya sätt som kunde fungera bättre? Kommunen har ett mångprofessionellt team bland de anställda till sitt förfogande som tillsammans med de unga kunde fundera på detta.

I enlighet med delaktighetstrappan och delaktighetsstegen som presenterats i teorin kan även resultaten i Sibbo tolkas som något oroväckande. Om ungdomarna inte deltar

i de aktiviteter som kommunen mäter finns ingen garanti för någon form av dialog eller samarbete för att inte ens tala om medbestämmande. Alla barn och unga har inte samma förutsättningar att delta men målet borde ändå vara att skapa samhällsaktiviteter som ungdomarna känner att är värdefulla och sedan deltar i, lyckas samhället inte skapa dem, är mätningen av dem omöjligt. Kommunen behöver uppmuntra de unga till en dialog för att hitta nya redskap för främjandet av delaktigheten. Genom att vara delaktiga i tidig ålder kan ett demokratiskt tankesätt skapas genom gradvis träning. Ungas inflytande på närmiljön behövs och den offentliga sektorn kommer dagligen i kontakt med kommunens ungdomar via skolor, fritidsgårdar, familjearbete och andra instanser.

Möjligheterna till delaktighet påverkas av flera olika faktorer bland annat social makt. Med hjälp av systematiskt stöd och kontinuitet kan ungdomar ta utrymme. Delaktigheten är trots allt en fundamental rätt som ingår i medborgarskapet.

I kapitel 2.3 Hälsa och delaktighet framkom att en människas hälsa står som grund för måendet på flera olika plan. Ett minskat socialt kapital är en riskfaktor som i sig påverkar hälsan. Flera indikatorer visar idag att ungdomarna känner ökad stress och mental ohälsa. Goda sociala och ekonomiska utgångspunkter ökar hälsan och är en viktig faktor som även påverkar hälsan som vuxen. I undersökningen presenteras ungdomarnas subjektiva syn på deras hälsa och 22,3 procent, en femtedel, anser sig ha en dålig hälsa. En av fem som upplever sin hälsa dålig är något som behöver uppmärksammas även från delaktighetssynvinkeln eftersom det kan konstateras att det har en inverkan även på detta. Eftersom de ekonomiska utgångspunkterna också har en inverkan är det tråkigt att 33,3 procent av ungdomarna anser att familjen har en måttlig, ganska dålig eller dålig ekonomi. Även tankarna om ekonomin är subjektiva och kan spegla flera olika situationer för de unga.

Sammanfattningsvis kan konstateras att god hälsa korreleras från socialt-, ekonomiskt- och kulturellt kapital och goda sociala och ekonomiska förutsättningar ökar hälsan. Eftersom resultaten visar att ekonomi har en inverkan på känslan av delaktighet hos ungdomarna är det troligt att den ekonomiska stressen är en faktor att ta på allvar. Ekonomisk stress hos ungdomar kan direkt vara kopplad till hur vardagen begränsas och ekonomiska uppoffringar är starkt kopplade till upplevelsen av dålig hälsa. Eftersom ungdomarnas åsikt om deras hälsa baserar sig endast på subjektiva åsikter

kunde det finnas en koppling mellan ekonomi, hälsa och delaktighet som är värd att undersöka djupare i Sibbo.

I kapitel 2.4 Social handlingskraft framkommer att en stark handlingskraft ökar förutsättningarna för att klara vardagen. Resultaten i undersökningen visar att majoriteten av ungdomarna i Sibbo mår bra vilket skulle tyda på god social handlingskraft. 70 procent av ungdomarna i Sibbo är mycket nöjda eller ganska nöjda med sitt liv, något som är glädjande och liknar resultaten från resten av Finland där majoriteten av ungdomarna har det bra.

Eftersom ungdomstiden överlag kännetecknas av förändringar är det viktigt att de unga hittar sina starka sidor och utnyttjar dem, sannolikheten för detta är större då ungdomarna är nöjda med sin tillvaro. Världens snabba förändring påverkar ändå den yngre generationen mer än någon generation före. Samhället går i ett snabbt tempo framåt och utveckling sker på alla plan, vilket medför nya utmaningar i många former och sektorövergripande samarbete är viktigare än någonsin förr.

Den politiska socialisationen är en läroprocess som tar tid. De politiska värderingarna är grundläggande för individens politiska agerande och dessa värderingar förs i regel över från en generation till en annan. Idag ser samhället mycket annorlunda ut än för 40 år sedan då ungdomarnas föräldrar upplevde grunden för sin politiska socialisation. Ungdomarna idag delar en ny form av kollektiv socialisation som baserar sig på en modern globaliserad värld vars effekter kan undersökas först om flera årtionden. I väntan på dessa studier kan ändå konstateras att generationen säkerligen upplever trender och händelser som påverkar deras politiska förhållningssätt genom livet.

I undersökningsmaterialet fanns enkätsvar av 464 ungdomar från Sibbo kommun. Hur gå vidare med resultaten är en central fråga. Svenska överläkaren Anders Hansen talar i sin bok Hjärnstark om att regelbunden träning stärker hjärnans bromspedaler då det kommer till hanteringen av stress. Träning ökar chansen för att kunna hantera stressfulla situationer och ångest. (Hansen 2018:58–62) Sibbo kommun kunde se över sin verksamhet så att ungdomarna har flera chanser att röra på sig både genom ledd verksamhet samt lätt tillgängliga motionsställen som ungdomarna kan besöka. Ungdomarnas åsikt om deras hälsa må vara subjektiv men den är värd att ta fasta på och utveckla tjänster som förbättrar deras mående.

I en växande kommun kommer även ungdomarna att ställas inför flera förändringar som kommer påverka deras vardag, bara ett exempel är utbyggnaden av skolorna både i Söderkulla och Nickby som påfrestar skolvardagen. Tillräckliga resurser inom elevvården och tillgänglighet till trygga samtal är ytterligare viktiga faktorer som inverkar på den övergripande hälsan.

En annan viktig upptäckt är ekonomins inverkan på ungdomarnas delaktighetskänsla. Familjens ekonomiska situation är tyvärr svår för ungdomarna att påverka i någon större skala men kommunen kunde utveckla undervisningen för eleverna i privatekonomi för att skapa resurser för de unga. Genom att hjälpa ungdomarna skapa ekonomisk självkänsla kan maktkänslan öka och stressen minska. Ifall kommunen inte har resurser för likande kunde en möjlighet vara att understöda lokala föreningar till detta fostringsarbete.

När det kommer till känslan av delaktighet är det oroväckande att 54 procent av ungdomarna inte känner sig som en viktig del av det finländska samhället. Även nästan hälften av ungdomarna känner sig inte som en viktig del av närsamhället. Dessa siffror kan inte påstås vara lätta att påverka men det är ändå viktigt att försöka åstadkomma en förändring.

I analysen har känslan av tillfredsställelse med livet visat sig vara viktig för känslan av delaktighet på alla plan. Även om resultaten inte i sig är så överraskande är det en påminnelse för hur viktigt individens subjektiva känsla av tillfredsställelse påverkar flera faktorer så som känslan av delaktighet. Som svar på forskningsfrågan kan alltså konstateras att den starkaste inverkan på känslan av delaktighet är känslan av tillfredsställelse med livet överlag. Analysen har också visat att hälsa och familjens ekonomi påverkar i frågan. Forskningsfrågan har fått ett svar och utifrån svaret kan flera olika arbetsritningar planeras inom kommunen.

Slutligen kan konstateras att flera faktorer kan påverka delaktighetskänslan. I Sibbo kommun är det framförallt hälsa och ekonomin som är två mycket konkreta saker som sticker upp. Resultaten finner även stöd i teorin som presenteras tidigare i arbetet vilket stärker resultatets relevans. Eftersom resultatet fann stöd i litteraturen kan konstateras att resultaten är trovärdiga och väsentliga. Eftersom det inte är en ensam faktor som påverkar delaktighetskänslan är det viktigt att arbetet som görs med ungdomar utnyttjar specialkunnande och sker i mångprofessionella team. Vid samarbete kan

utspridda resurser centreras och användas mera effektivt (Soanjärvi 2007:155). Även om ett samband kan konstateras är det inte hela sanningen. Frågan kring känslan om delaktighet är komplex och behöver granskas mera kritiskt även i framtiden ur ungdomsperspektivet.

Det finns naturligtvis flera olika förklaringar till varför vissa ungdomar känner sig förbisedda eller icke delaktiga. Det är ändå generellt värt att uppmuntra till vuxet ansvar. Vuxnas roll i att möta unga och skapa goda förutsättningar för delaktighet kan inte åsidoses. Tillåtande och tillitsfulla relationer bidrar till egenmaktsutveckling (Berglund 2008:133). För det lokala samhället är det viktigt att skapa bra kommunikationsmöjligheter mellan de olika grupperna i samhället. När det kommer till hälsan är det viktigt att kunna påverka sin livssituation och detta får inte förbises. Genom att utveckla nya former av delaktighet, öka kunskap och öva på att delta demokratiskt kan unga inspireras till att vara mera aktiva.

Syftet med mitt arbete är att förklara vad som påverkar ungdomarnas känsla av delaktighet. För att uppnå syftet har jag bearbetat THLs resultat av Enkäten hälsa i skolan 2017. Undersökningar i denna form är viktiga för att med jämna mellanrum kunna ta pulsen på situationen i kommunen. En växande kommun möter flera utmaningar och för att säkra ungdomarnas ställning, delaktighet och välmående får de inte glömmas bort i processen. Eftersom nya resultat av enkäten hälsa i skolan publiceras redan hösten 2019 finns det även goda möjligheter till att göra en ny analys över situationen före arbetet i kommunen kommer igång.

Kritik kan riktas till forskningen eftersom enkäten som använts inte är planerad för just denna forskning så svarar den inte på alla frågor av intresse. Kritik till fördelningen mellan eleverna per skola är även godtagbar eftersom de svenskspråkiga högstadieeleverna inte får något större utrymme i undersökningen med endast 9,5 procent av svaren. Andelen ungdomar som går i högstadiet är 59,3 och andra stadiet står för 40,7 procent av svaren, denna fördelning är i sin tur bättre.

Att avhandlingen baserar sig på sekundärdata kan i viss mån ha påverkat slutresultatet eftersom enkäten inte är utformad enligt denna avhandlings forskningsbehov. Materialet är insamlat för ett annat ändamål. Fördelen med sekundärdata är att forskaren inte behöver lägga energi på att samla in material. (Lantz 2011:48)

Trots studiens begränsningar, är resultaten dock intressanta. Även om avhandlingen tangerar Sibbo så kan resultaten tolkas även i ett bredare perspektiv. Ungdomarnas helhetsmässiga välmående inverkar på deras känsla av delaktighet och det är något som bör tas i beaktande. Ungdomstiden präglas av förändringar och är därmed en känslig tid oberoende av vilket närsamhälle som omringar en. Ungdomarna behöver kärlek, förlåtelse och trygghet. De vuxna spelar en stor roll för de unga och axlar ansvaret för att skapa en omgivning där de unga kan utvecklas och frodas.

En stark demokrati tillåter alla att höras. För de vuxna i samhället är det viktigt att se över ungdomarnas helhetsmässiga mående eftersom de unga saknar verklig makt att själva göra det. En ungdom som möter flera utmaningar exempelvis inom områden som hälsa, ekonomi eller psykiskt välmående kan snabbt visa tecken på utanförskap. Även om de unga är experter inom det område som berör dem hjälper denna information inte att fatta beslut ifall ungdomarna känner sig utanför samhället före frågorna ens ställs till dem. Teorin har visat att genom att vara delaktig i samhällsfrågor skapas en starkare förbindelse och identifiering gentemot kommunen, utmaningen förblir med andra ord att bibehålla delaktigheten trots utmaningar inom det privata.

Goda sociala och ekonomiska förutsättningar ökar hälsan men utöver det påverkar dessa förutsättningar i ungdomen även livet som vuxen. Även om största delen av de finländska ungdomarna idag klarar sig väl i livet finns det alltid rum för förbättring och nya sätt att arbeta för att minska utanförskapet.

8. KÄLLFÖRTECKNING

Aaltonen, Kimmo 2007. *Liikunta nuorisokulttuurina*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsingfors: Hakapaino Oy

Aaltonen, Marjo, Ojanen, Tuija, Vilhunen, Riitta, Vilén, Marika 2001. *Ungdomstiden*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen

Amná, Erik, Ekström, Mats, Stattin, Håkan 2016. Ungdomars politiska utveckling- Slutrapport från ett forskningsprogram. Göteborg: Makadam Förlag

Anckar, Carsten, Bengtsson, Åsa, Denk, Thomas, Karvonen, Lauri. 2013. *Komparativ Politik - Institutioner och beteende*. Lund: studentlitteratur.

Andersson, Erik 2018. *Ungas politiska delaktighet som pedagogiska förhållningssätt*. Ingår i Johansson, Thomas, Storbring, Emma. *Barn- och ungdomsvetenskap- Grundläggande perspektiv*. Stockholm:Liber.

Archard, David, Skivenes, Marit 2009. *Balancing a child's best interests and a child's views*. The international journal of children's rights 17. Martinus Nijhoff Publishers.

Bengtsson, Åsa 2008. *Politiskt deltagande*. Hungary: studentlitteratur.

Berggren, Leif 2000. *Fritidskulturer*. Lund: studentlitteratur.

Berglund, Staffan, Andersson, Oscar, Kihlsten, Ingrid, Tengland, Per-Anders, Wemme, Magnus 2011. *Delaktighet och hälsa- Med ungdomar och beslutsfattare i simrishamn mot hållbara strategier för ökad egenmakt, livskvalitet och jämlikhet i hälsa*. Malmö: Enheten för folkhälsovetenskap, hälsa och samhälle. Holmbergs

Bjurström, Erling 2018. *Ungdom i ett historiskt perspektiv*. Ingår i Johansson, Thomas, Storbring, Emma. *Barn- och ungdomsvetenskap- Grundläggande perspektiv*. Stockholm:Liber.

Ejlertsson, Göran 2005. *Enkäten i praktiken: En handbok i enkätmetodik*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ely, Margot, Anzul, Margaret, Friedman, Teir, Gardner, Daiane, McCormack Steinmetz, Ann 1993. *Kvalitativ forskningsmetodik i praktiken cirklar inom cirklar*. Lund: Studentlitteratur.

Fedotoff, Jaana 2007. *Nuorten tieto- ja neuvontapalvelut- tiedon henki nuoruudessa*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. *Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Hakapaino Oy

Finlands kommunförbund. 2009. *Så fungerar kommunen*. Helsinki: Finlands kommunförbund.

Gretschel, Anu 2007. *Nuori- Ei asiakkaaksi, vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. *Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Hakapaino Oy

Grundskolor Sibbo 2018. Hämtad 30.12.2018 Tillgänglig:
https://www.sipoo.fi/se/utbildning_och_smabarnspedagogik/grundlaggande_undervisning/svensksprakiga_skolor

Gustavsson, Anders 2004. *Delaktighetens språk*. Lund : Studentlitteratur

Gymnasier Sibbo 2018. Hämtad 30.12.2018. Tillgänglig:
https://www.sipoo.fi/se/utbildning_och_smabarnspedagogik/andrastadiets_utbildning/gymnasieutbildning

Halvorsen, Knut 1992. *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Hansen, Anders 2016. *Hjärnstark- Hur motion och träning stärker din hjärna*.
Litauen: ScanBook UAB

Hart, Roger 1992. *Children's participation from tokenism to citizenship*. Florence:
UNICEF International child development centre.

Harrivirta, Markku 2019. *Nuoret kansanvallan suunnannäyttäjinä. Onko Suomessa näkyvissä demokratiasta vieraantumista?* Ingår i: Pekkarinen, Elina & Myllyniemi, Sami (red.) 2019. *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla- Nuorisobarometri 2018*.
Nuorisotutkimusseura: Printek 2019

Helve, Helena. 2007. *Arvojen muutos nuorisokasvatuksen haasteena*. Ingår i: Nivala, Elina, Saastamoinen, Mikko (red.). 2007. *Nuorisokasvatuksen teoria- Perusteita ja puheenvuoroja*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy

Hoikkala, Tommi, Sell Anna 2007. *Nuorisotyötä on tehtävä- menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Hakapaino Oy

Horelli, Liisa, Haikkola, Lotta, Sotkasiiri Tiina 2007. *Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. *Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Hakapaino Oy

Hägglund, Solveig 2018. *Barn och ungas rättigheter*. Ingår i: Johansson, Thomas, Storbring, Emma. *Barn- och ungdomsvetenskap- Grundläggande perspektiv*.
Stockholm: Liber.

Information om Sibbo 2018. Hämtad 30.10.2018 Tillgänglig:
www.sibbo.fi/se/kommunen_och_beslutsfattande/om_sibbo/sibbo

Jepsen, Natalia 2015. *Establishing youth participation in community development- Understanding the role of adults in starting young citizens groups*. USA: University of California San Diego.

Johansson, Thomas, Storbring, Emma 2018. *Barn- och ungdomsvetenskap- Grundläggande perspektiv*. Stockholm:Liber.

Kannasoja, Sirpa 2013. *Nuorten sosiaalinen toimintakyky*. Jyväskylän Yliopisto.
Tillgänglig:https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42447/978-951-39-5459-8_vaitos23112013.pdf?sequence=1 Hämtad: 8.1.2019

Kemppinen, Pertti 1999. *Nuoriso 2000, nuorisotyön käsikirja*. Vantaa:
Kannustusvalmennus P. & K. Oy

KEUDA 2018. Hämtad 31.12.2018 Tillgänglig:
https://www.sipoo.fi/fi/koulutus_ja_varhaiskasvatus/toisen_asteen_koulutus/ammattilinen_koulutus

Kiilakoski, Tomi 2008. *Lapset ja nuoret kuntalaisina*. Ingår i: Gretscher, Anu, Kiilakoski, Tomi (red.). *Lasten ja nuorten kunta*. Helsinki: Hakapaino Oy

Kurikka, Päivi 2003. *Nuorten kuntakuva- Nuorten suomi 2001- tutkimus nr 6*. Helsinki: Somen kuntaliitto.

Kylmäkoski, Merja, Fedotoff, Jaana 2007. *Tuhti 9- Seminaarin työryhmätiivistelmä*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. *Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Hakapaino Oy

Lantz, Björn 2011. *Den statistiska undersökningen- Grundläggande metodik och typiska problem*. Lund: Studentlitteratur

Lúcio, Joan & I'Anson John 2015. *Children as members of community: Citizenship, participation and educational development- an introduction to the special issue*. Hämtad: 31.10.2018 Tillgänglig:
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1474904115571794>

Melin, Eva 2013. *Social delaktighet i teori och praktik – om barns sociala delaktighet i förskolans verksamhet*. Stockholm: Universitetservice US-AB.

Molin, Martin 2004. *Att vara i särklass- om delaktighet och utanförskap i gymnasieskolan*. Linköping: Unityck.

Nivala, Elina 2007. *Kansalaisuus nuorisokasvatuksen teorian jäsentäjänä*. Ingår i: Nivala, Elina, Saastamoinen, Mikko (red.). 2007. *Nuorisokasvatuksen teoria- Perusteita ja puheenvuoroja*. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy

Nuorisobarometri 2017. *Nuorisotutkimusverkosto & Valtion nuorisoneuvosto: Opin polut ja pientareet- Nuorisobarometri 2017*. 2018. Hämtad: 29.10.2018
Tillgänglig: https://tietoanuorista.fi/wpcontent/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf

Nuorista suomessa 2016. *Nuorista suomessa- tietoja nuorista, heidän elinoloistaan sekä nuorisotyöstä 2016*. Allianssi. Hämtas 29.10.2018 Tillgänglig: <https://www.alli.fi/sites/default/files/2018-05/ns16-netti.pdf>

Nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2017. *Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset 2017*. Allianssi. Hämtad. 29.10.2018 Tillgänglig: https://www.alli.fi/sites/default/files/2018-05/knt17_netti_korjattu.pdf

Nyman, Tarja 2006. *Yksilöllinen ja yhteisöllinen voimaantuminen yhteisön kehittämisessä*. Ingår i: Laitinen, Hanna (red.) 2006. *Tule mukaan- Osallistumisen edellytykset järjestötyössä*. Vaajakoski: Gummerus kirjanpaino Oy

Oskarson, Maria 2013. *Att undvika en tvåredjedelsdemokrati*. Stockholm: Volante

Peterson, Abby, Svensson, Lennart, Addo, Tobias 2003. *Ungdomar i vardagens väv*. Lund: Studentlitteratur.

Pulkkinen, Jonna, Rautopuro, Juhani, Välijärvi, Jouni 2018. *Kaikki hyvin? Suomalaisnuorten hyvinvointi nuorisobarometrinen ja PISA tutkimuksen tolosten valossa*. Pekkarinen, Elina, Myllyniemi, Sami (red.). Opin polut ja pientareet- Nuorisobarometri 2017. Helsingfors: Painotalo Varteva Oy, 121-132.

Putnam, Robert 2001. *Den ensamme bowlaren- Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. SNS Förlag. Stockholm

Putnam, Robert 2016. *Our kids: The American dream in crisis*. New York: Simon and Schuster.

Rapeli, Lauri, Borg, Sami 2016. *Kiinnostavaa mutta monimutkaista: tiedot osallistuminen ja suhtautuminen vaikuttamiseen*. Ingår i :Grönlund, Kimmo, Wass, Hanna (red). *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Justitieministeriet

Sapiro, Virginia 2004. *Not your parents' political socialisation: Introduction for a New Generation*. Annual Review of Political Science 7

Siurala, Lasse 2007. *Nuorisopoliittinen vaikuttaminen paikallistasolla*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. *Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Hakapaino Oy

Soanjärvi, Katariina 2007. *Nuorisotyön verkostoituminen – nuorisotyöntekijöiden yhteistyöstä osaamisverkostoksi*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. *Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet*. Helsingfors: Hakapaino Oy

Starrin, Bengt och Ronning, Rolf 2011. *Socialt kapital- i ett välfärdsperspektiv*. Spanien: Liber AB.

Statens folkhälsoinstitut 2011. *Målområde 1- Delaktighet och inflytande i samhället- Kunskapsunderlag för folkhälsopolitisk rapport 2010*. Stockholm: Strömberg

Sundhall, Jeanette 2018. *Åldersmaktordningen och barns rätt till delaktighet*. Ingår i Johansson, Thomas, Storbring, Emma. *Barn- och ungdomsvetenskap- Grundläggande perspektiv*. Stockholm:Liber.

Suutarinen, Sakari 2006a. *Yhteiskunnallinen keskustelu vähäistä suomen peruskouluissa- Oppilaitokset tukemaan keskustelemaa kansalaisuutta*. Ingår i: Suutarinen, Sakari 2006. *Aktiiviseksi kansalaiseksi- Kansalaisvaikuttamisen haasteet*. Juva. Bookwell Oy

Suutarinen, Sakari 2006b. *Oppilaskunnat ja nuoret vaikuttajat tulevat- oletko valmis?*. Ingår i: Suutarinen, Sakari red. 2006. *Aktiiviseksi kansalaiseksi- kansalaisvaikuttamisen haaste*. Juva:Bookwell Oy.

Svenska YLE- Sibbo växer mest 2017. Hämtad: 30.10.2017 Tillgänglig: <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/09/04/sibbo-vaxer-mest-i-hela-finland>

Svenska YLE- Sibbo kommuns starka tillväxt 2017. Hämtad 30.10.2017 Tillgänglig: <https://svenska.yle.fi/artikel/2018/03/09/sibbo-kommuns-starka-tillvaxt-ar-en-storreborda-for-personalen-an-for-ekonomin>

THL Info om enkäten hälsa i skolan. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Hämtad 30.10.2018
Tillgänglig:<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Thomas, Nigel 2007. *Towards a theory of children's participation*. The international journal of children's rights. 15.

Tiihonen, Aino, Kestilä-Kekkonen, Elina, Westinen, Jussi, Rapeli, Lauri. 2016. *Puoluekannan periytyminen vanhemmilta lapsille*. Ingår i :Grönlund, Kimmo, Wass, Hanna (red). *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Justitieministeriet .

Trondman, Mats 2003. *Kloka möten*. Lund: Studentlitteratur

Unicef 2018. Unicef. Hämtad 31.10.2018 Tillgänglig:

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full>

Vesikansa, Sari 2007. *Demokratiaperiaatteen soveltamisesta toimittaessa lasten ja nuorten kanssa*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsingfors: Hakapaino Oy

Viitanen, Reijo 2007. *Nuorisojärjestöt ja niiden muutos 2000-luvulla suomessa*. Ingår i: Hoikkala, Tommi, Sell, Anna. Nuorisotyötä on tehtävä – Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsingfors: Hakapaino Oy

Von Schoultz, Åsa. 2017. Den ideala demokratin- ett medborgarperspektiv. Hämtad: 9.5.2019 Tillgänglig: https://politiikasta.fi/den-ideala-demokratin-ett-medborgarperspektiv/?fbclid=IwAR2Cr40tmVd7ZKp_Nc5HY-xBVnTm7XpMC9xZiExl_PTGSUKbokjVsPlq_NU

Ungdomsfullmäktige Sibbo 2018. Hämtad 30.12.2018 Tillgänglig:

https://www.sipoo.fi/se/kultur_och_fritid/ungdomstjanster/ungdomsfullmaktige

Ungdomstjänsterna 2018. Hämtad 30.12.2018 Tillgänglig:

https://www.sipoo.fi/se/kultur_och_fritid/ungdomstjanster/uppsokande_ungdomsarb
et

Bilaga 1

Enkäten hälsa i skolan 2017

ETUSIVU

Enkäten Hälsa i skolan 2017

Du är på väg att delta i enkäten Hälsa i skolan. Undersökningen genomförs av Institutet för hälsa och välfärd. På blanketten finns frågor som gäller hälsa, välbefinnande och skolgång.

Ditt svar är viktigt för att få en så heltäckande och sanningsenlig bild som möjligt av ungdomarnas välbefinnande. Välj det svar som bäst motsvarar din åsikt eller din erfarenhet.

De uppgifter som du ger är konfidentiella. Skriv inte ditt namn på blanketten. Det är inte möjligt att dina svar kopplas samman med dig och till exempel din lärare eller dina vårdnadshavare får inte veta hur du svarat på enkäten. Det är frivilligt att svara och du kan välja att inte svara genom att meddela läraren om detta.

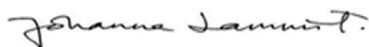
Efter att du svarat sluts blanketterna i ett kuvert i klassen och det skickas till Institutet för hälsa och välfärd. Resultaten behandlas och rapporteras så att enskilda personer inte kan identifieras utifrån svaren. Uppgifterna används bland annat för att förbättra servicen, utveckla verksamheten vid läroanstalten och för vetenskaplig forskning. Uppgifterna sparas vid Institutet för hälsa och välfärd.

Läs svarsanvisningarna nedan noggrant.

Om du funderar över en fråga eller något annat på blanketten, prata om det med dina vårdnadshavare, din lärare, din hälsovårdare eller någon annan vuxen.

Ansvarig för datainsamlingen är specialforskare Nina Halme (förnamn.efternamn@thl.fi, tfn 029 524 7270). Mer information om enkäten: www.thl.fi/halsaikolan, forskare Hanne Kivimäki (tfn 029 524 7281), forskare Pauliina Luopa (tfn 029 524 6008) och forskare Rika Rajala (tfn 029 524 7408).

Mars 2017

Johanna Lammi-Taskula
Enhetschef
Institutet för hälsa och välfärd

SVARSANVISNINGAR

- Använd en blyertspenna eller en kulspetspenna.
- Svara genom att kryssa för ett alternativ. Exempel:

Tycker du om att gå i skola just nu? Jag tycker om att gå i skola

- väldigt mycket
 ganska mycket
 ganska litet
 inte alls

- Om du vill ändra ett svar ska du inte använda radergummi, utan först måla över rutan med det felaktiga svaret och sedan kryssa för rutan med det rätta alternativet. Så här:

fel
 rätt

Bakgrundsuppgifter

1. Vilket är ditt kön?

- pojke
 flicka

2. Vilket år är du född?

- 1998 eller tidigare 2002
 1999 2003
 2000 2004 eller senare
 2001

3. I vilken månad är du född?

- januari maj september
 februari juni oktober
 mars juli november
 april augusti december

4. På vilken årskurs är du?

- årskurs 8
 årskurs 9

Skolgång

5. Vad tycker du just nu om skolan?

- mycket
 ganska mycket
 inte särskilt mycket
 inte alls

6. Hur viktig är din skolgång enligt dina föräldrar?

- väldigt viktig
 viktig
 ganska viktig
 inte så viktig
 inte alls viktig

7. Vad tycker du om din klass?

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
Arbetsron i min klass är god	☐	☐	☐	☐
Stämningen i klassen är sådan att jag fritt vågar säga min åsikt	☐	☐	☐	☐
Eleverna i min klass trivs bra tillsammans	☐	☐	☐	☐

8. Vad tycker du om dina lärare?

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
Lärarna uppmuntrar mig att säga min egen åsikt under lektionerna	☐	☐	☐	☐
Lärarna är intresserade av hur det går för mig	☐	☐	☐	☐
Mina lärare väntar sig för mycket av mig	☐	☐	☐	☐
Lärarna bemöter oss elever rättvist	☐	☐	☐	☐

9. Hur lätt är det att vara sig själv i din skola?

- mycket lätt
 ganska lätt
 varken lätt eller svårt
 ganska svårt
 mycket svårt

10. Hurudana möjligheter har du haft att påverka följande vid din skola under detta läsår?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt
Lektionsarrangemang (t.ex. arbetssätt)	☐	☐	☐	☐	☐
Planering av skolarbetet (t.ex. placering av lektioner, tidpunkt för när skoldagen börjar, provarrangemang)	☐	☐	☐	☐	☐
Planering eller genomförande av raster eller pauser	☐	☐	☐	☐	☐
Upprättande av gemensamma skolregler	☐	☐	☐	☐	☐
Planering eller uppsnygning av skollokaler	☐	☐	☐	☐	☐
Skolmaten (bl.a. menyer, trivseln i lokalerna)	☐	☐	☐	☐	☐
Anordning av temadagar, fester, utfärder och lägerskola i skolan	☐	☐	☐	☐	☐

11. Har du under detta läsår deltagit i följande aktiviteter?

	Ja	Nej
Röstat i valet av klassrepresentant eller i elevkårsvalet	☐	☐
Deltagit i elevkårsstyrelsens verksamhet (varit kandidat eller ledamot)	☐	☐
Deltagit i ett lokalt eller regionalt ungdomsfullmäktige, Barnparlamentet, Ungdomsforum m.m.	☐	☐
Deltagit i politisk verksamhet	☐	☐

12. Vad tycker du om raster?

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Varken av samma eller annan åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
Rasterna piggar upp mig	☐	☐	☐	☐	☐
Jag är rädd för rasterna eller för att gå på rast	☐	☐	☐	☐	☐
Jag känner mig ensam på rasterna	☐	☐	☐	☐	☐
Jag önskar mer ordnat program på rasterna	☐	☐	☐	☐	☐

13. Har du svårigheter med följande uppgifter i anknytning till skolgången?

	Inte alls	Ganska litet	Ganska mycket	Mycket
Att följa med under lektionerna	☐	☐	☐	☐
Att göra mina läxor eller andra liknande uppgifter	☐	☐	☐	☐
Att förbereda mig för prov	☐	☐	☐	☐
Att utföra skriftliga uppgifter	☐	☐	☐	☐
Att utföra uppgifter som kräver läsning	☐	☐	☐	☐
Att utföra räkneuppgifter	☐	☐	☐	☐
Att uppträda muntligt	☐	☐	☐	☐
Att svara under lektionen	☐	☐	☐	☐
Att använda teknisk utrustning i studierna (digital teknik eller programvaror)	☐	☐	☐	☐

14. Har följande faktorer som gäller miljön stört dig i skolan under detta läsår?

	Inte alls	I viss mån	Mycket
För varmt inne	☐	☐	☐
För kallt inne	☐	☐	☐
Kvav (dålig) luft	☐	☐	☐
Obehaglig lukt	☐	☐	☐
Trångt klassrum	☐	☐	☐
Buller	☐	☐	☐
För stark eller svag belysning	☐	☐	☐
Obekväma arbetsstolar, arbetsbord eller andra möbler	☐	☐	☐
Dåliga toaletter, omklädningsrum eller duschrum	☐	☐	☐

15. Hur ofta har du under detta läsår varit

	Inte alls	Några gånger per år	Varje månad	Varje vecka	Varje eller nästan varje dag
Försenad	☐	☐	☐	☐	☐
Borta utan tillstånd, skolkat	☐	☐	☐	☐	☐
Borta på grund av sjukdom	☐	☐	☐	☐	☐

16. Har du haft följande känslor i fråga om ditt skolarbete?

	Nästan aldrig	Någon gång i månaden	Någon dag i veckan	Nästan varje dag
Det känns som om jag drunknade i skolarbete	☐	☐	☐	☐
Det känns som om mitt skolarbete inte längre spelar någon roll	☐	☐	☐	☐
Mitt skolarbete ger mig en känsla av otillräcklighet	☐	☐	☐	☐

17. Hur ofta har du haft följande känslor i fråga om skolarbetet?

	Så gott som aldrig	Några gånger i månaden	Några gånger i veckan	Nästan varje dag
Jag är full av energi i skolan	☐	☐	☐	☐
Jag är entusiastisk över skolan	☐	☐	☐	☐
Jag är försjunken i skolgången	☐	☐	☐	☐

18. Vart tänker du i första hand söka efter grundskolan? Välj ett alternativ.

- gymnasiet
- yrkesutbildning (yrkesskola, läroavtal)
- yrkesutbildning, där man också avlägger gymnasiekurser
- tiondeklassen
- jag täcker inte fortsätta mina studier
- jag vet inte

Mobbning

Mobbning betyder att en elev eller en grupp elever säger eller gör otrevliga saker åt en annan elev. Mobbning är det också när en elev **upprepade gånger** blir retad på ett sätt som han eller hon inte tycker om. Det är inte mobbning, när två ungefär **lika starka** elever grälar med varandra.

19. Hur ofta har du utsatts för mobbning i skolan under denna termin?

- flera gånger i veckan
- ungefär en gång i veckan
- mera sällan
- inte alls

20. Hur ofta har du varit med och mobbat andra elever under denna termin?

- flera gånger i veckan
 ungefär en gång i veckan
 mera sällan
 inte alls

Om du inte blivit mobbad eller om du inte själv deltagit i mobbning i skolan under denna termin gå till fråga 24.

21. Om du har blivit mobbad eller deltagit i mobbning av andra elever under denna termin, hur har det gått till?

	Ja	Nej
Den mobbade har blivit kallad vid öknamn, har gjorts till åtlöje eller retats på ett sårande sätt	☐	☐
Den mobbade har nonchalerats eller uteslutits ur kompisgänget	☐	☐
Den mobbade har blivit slagen, sparkad eller skuffad	☐	☐
Kränkande lögnerna om den mobbade har spridits bland de andra eleverna	☐	☐
Den mobbade har blivit bestulen på pengar eller saker, eller den mobbades saker har förstörts	☐	☐
Den mobbade har blivit hotad eller tvingad att göra saker mot sin vilja	☐	☐
Den mobbade har förolämpats med nedvärderande uttryck eller gester	☐	☐
Den mobbade har förolämpats via mobiltelefon eller internet; sms, samtal eller bilder	☐	☐
På något annat sätt	☐	☐

22. Har du berättat för en vuxen i skolan om mobbning som ägt rum i skolan under denna termin?

- ja
 nej (gå till fråga 24)

23. Vad har hänt efter att du berättat om mobbningen?

- mobbningen har slutat
 mobbningen har minskat
 mobbningen har fortsatt som tidigare
 mobbningen har blivit värre
 jag vet inte

24. Har du under denna termin blivit mobbad på grund av följande i skolan eller på fritiden?

	Ja	Nej
Utseende (t.ex. vikt, längd, kroppsformer)	☐	☐
Kön (t.ex. flickaktig pojke, pojkaktig flicka, blivit kallad homosexuell)	☐	☐
Hudfärg, språk, utländskt ursprung, romskt ursprung, samiskt ursprung	☐	☐
Funktionsnedsättning	☐	☐
Familj (t.ex. föräldrar, fattigdom, boendeplats)	☐	☐
Religion	☐	☐

Hälsa
25. Vad anser du om ditt eget hälsotillstånd?

- mycket gott
 ganska gott
 medelmåttigt
 ganska eller mycket dåligt

26. Längd och vikt (ange i heltal): Längd _____ cm Vikt _____ kg

27. Upplever du att du är en

- pojke
 flicka
 bägge
 ingendera
 mina erfarenheter varierar

28. Har du under det senaste halvåret haft något av följande symtom och hur ofta?

	Sällan eller inte alls	Cirka en gång i månaden	Cirka en gång i veckan	Nästan varje dag
Ont i nacken eller skulderna	☐	☐	☐	☐
Ont i ryggens nedre del	☐	☐	☐	☐
Ont i magen	☐	☐	☐	☐
Insomningssvårigheter eller uppvaknande om nätterna	☐	☐	☐	☐
Huvudvärk	☐	☐	☐	☐
Trötthet eller svaghet	☐	☐	☐	☐
Tilläppt näsa eller snuva	☐	☐	☐	☐
Torr hals eller halsont	☐	☐	☐	☐
Hosta	☐	☐	☐	☐
Kliande eller rinnande ögon	☐	☐	☐	☐

29. Lider du av en kronisk sjukdom eller ett problem med hälsan som konstaterats av en läkare?
 nej

 ja

30. Har du svårt att

	Inga svårigheter	Vissa svårigheter	Stora svårigheter	Jag klarar inte alls det
Se (om du använder glasögon eller kontaktlinser, bedöm din synförmåga med dem)	☐	☐	☐	☐
Höra (om du använder en hörapparat, bedöm din hörsel med den)	☐	☐	☐	☐
Gå cirka en halv kilometer, till exempel runt en idrottsplan (om du använder hjälpmedel, bedöm din gångförmåga med det)	☐	☐	☐	☐
Komma ihåg saker	☐	☐	☐	☐
Lära dig nya saker	☐	☐	☐	☐
Koncentrera dig på sådant som du njuter av att göra	☐	☐	☐	☐

Sinnesstämning
31. Hur ofta har du under de två senaste veckorna besvärats av följande problem?

	Inte alls	Flera dagar	Mer än hälften av dagarna	Nästan varje dag
Känt dig nervös, orolig eller på helspänn	☐	☐	☐	☐
Inte kunnat sluta oroa dig eller kontrollera din oro	☐	☐	☐	☐
Oroat dig för mycket för olika saker	☐	☐	☐	☐
Haft svårt att slappna av	☐	☐	☐	☐
Varit så rastlös att det har varit svårt att sitta stilla	☐	☐	☐	☐
Varit lättretlig eller lättirriterad	☐	☐	☐	☐
Känt dig rädd, som om något hemskt skulle kunna hända	☐	☐	☐	☐
Endast ett litet intresse för att göra olika saker eller liten tillfredsställelse av detta	☐	☐	☐	☐
Nedstämdhet, depression, hopplöshet	☐	☐	☐	☐

32. Nedan följer påståenden om känslor och tankar.

Välj det alternativ som bäst motsvarar dina erfarenheter under de **två senaste veckorna**.

	Aldrig	Sällan	Då och då	Ofta	Hela tiden
Jag har känt mig förhoppningsfull vad gäller framtiden	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har känt mig själv nyttig	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har känt mig själv avslappnad	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har hanterat problem på ett bra sätt	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har tänkt klart	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har känt närhet till andra människor	☐	☐	☐	☐	☐
Jag har kunnat fatta egna beslut i frågor	☐	☐	☐	☐	☐

33. Har du varit orolig på grund av din sinnesstämning under de senaste 12 månaderna?

- nej (gå till fråga 35)
 ja, jag har talat om det med någon
 ja, men jag har inte talat om det med någon

34. Har du fått stöd och hjälp vad gäller din sinnesstämning under de senaste 12 månaderna?

	Ja, mycket	Ja, i viss utsträckning	Nej, men jag hade behövt	Jag har inte behövt hjälp
Av de vuxna på skolan (lärare, hälsovårdare, läkare, psykolog, kurator)	☐	☐	☐	☐
Via service utanför skolan (t.ex. hälsovårdscentralen, mentalvårdstjänster, ungdomsväsendets tjänster)	☐	☐	☐	☐
Av dina egna föräldrar	☐	☐	☐	☐
Av vänner och andra närstående	☐	☐	☐	☐
Av yrkesutbildade personer via en webbtjänst	☐	☐	☐	☐

Vänner

35. Har du just nu någon riktigt nära vän som du kan samtala förtroligt med om nästan alla dina personliga saker?

- inga nära vänner
 en nära vän
 två nära vänner
 flera nära vänner

36. Känner du dig ensam?

- aldrig
 mycket sällan
 ibland
 ganska ofta
 hela tiden

Parförhållanden och sexuell hälsa

37. Är du förtjust eller kär?

- ja, i en flicka/flera flickor
 ja, i en/flera pojkar
 ja, såväl i en/flera flickor och en/flera pojkar
 nej
 kan inte säga

38. Är du i ett förhållande för tillfället?

- nej (gå till fråga 40)
 ja

39. Hur beskriver följande påståenden ditt nuvarande förhållande?

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Varken av samma eller annan åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
Vi kan prata om våra känslor med varandra	☐	☐	☐	☐	☐
Vi har fysisk eller sexuell närhet	☐	☐	☐	☐	☐

40. Har du någonsin haft samlag?

- nej (gå till fråga 42)
 ja

41. Vilket preventivmedel använde ni vid senaste samlag? Svara för båda.

	Jag	Partner
Kondom	☐	☐
P-piller, p-ring eller p-plåster	☐	☐
Något annat preventivmedel	☐	☐
Inte något	☐	☐
Jag vet inte	☐	☐

42. I ditt fall, hur upplever du följande saker?

	Lätt	Svårt	Inte aktuellt för mig
Besök hos läkare eller hälsovårdare i ärenden som hänför sig till sexuell hälsa	☐	☐	☐
Skaffa kondomer	☐	☐	☐
Använda kondom vid sex	☐	☐	☐

Tandborstning

43. Hur ofta borstar du dina tänder?

- aldrig
- mer sällan än en gång per vecka
- minst en gång per vecka, men inte dagligen
- en gång per dag
- flera gånger per dag

Måltider

44. Hur ofta har du ätit eller druckit följande mat eller drycker under den senaste veckan (7 dagar)?

	Inte alls	1–2 dagar	3–5 dagar	6–7 dagar
Frukter eller bär	☐	☐	☐	☐
Färska eller kokade grönsaker (annat än potatis)	☐	☐	☐	☐
Godis eller choklad	☐	☐	☐	☐
Sockrad läsk eller sockrad saft	☐	☐	☐	☐
Lightläsk eller lightsaft	☐	☐	☐	☐
Energidryck	☐	☐	☐	☐

45. Hur ofta äter er familj en gemensam kvällsmåltid under skolveckan?

(största delen av familjen och åtminstone en av föräldrarna är med)

- fem dagar
- 3–4 dagar
- 1–2 dagar
- mer sällan

46. Hur ofta äter du följande måltider under en skolvecka?

	Fem dagar	3-4 dagar	1-2 dagar	Inte alls
Frukost	☐	☐	☐	☐
Skollunch	☐	☐	☐	☐
Middag	☐	☐	☐	☐
Kvällsmat	☐	☐	☐	☐
Mellanmål	☐	☐	☐	☐

47. Hur ofta äter du följande måltidsdelar under en skolvecka i samband med skolmaten?

	Fem dagar	3-4 dagar	1-2 dagar	Inte alls
Huvudrätten	☐	☐	☐	☐
Sallad eller råkost	☐	☐	☐	☐
Mjök eller surmjök	☐	☐	☐	☐
Bröd	☐	☐	☐	☐

Sömn
48. Vilken tid brukar du gå och lägga dig? Besvara båda punkterna.

	Under vardagar	På veckosluten
Cirka klockan 21:00 eller tidigare	☐	☐
Cirka klockan 21:30	☐	☐
Cirka klockan 22:00	☐	☐
Cirka klockan 22:30	☐	☐
Cirka klockan 23:00	☐	☐
Cirka klockan 23:30	☐	☐
Cirka klockan 24:00	☐	☐
Cirka klockan 00:30	☐	☐
Cirka klockan 01:00	☐	☐
Cirka klockan 01:30 eller senare	☐	☐

49. Vilken tid brukar du vakna? Besvara båda punkterna.

	Under vardagar	På veckosluten
Cirka klockan 06:00 eller tidigare	☐	☐
Cirka klockan 06:30	☐	☐
Cirka klockan 07:00	☐	☐
Cirka klockan 07:30	☐	☐
Cirka klockan 08:00	☐	☐
Cirka klockan 08:30	☐	☐
Cirka klockan 09:00	☐	☐
Cirka klockan 09:30	☐	☐
Cirka klockan 10:00	☐	☐
Cirka klockan 10:30 eller senare	☐	☐

Motion

50. Hur många timmar i veckan brukar du i vanliga fall träna på din fritid så att du blir andfådd och svettig?

- inte alls
- cirka ½ timme
- cirka 1 timme
- cirka 2–3 timmar
- cirka 4–6 timmar
- cirka 7 timmar eller mera

Med motion avses all aktivitet som höjer pulsen och gör dig andfådd för en stund, till exempel när du idrottar eller spelar med vänner, på vägen till och från skolan, på rasten eller på gymnastiklektionerna i skolan. Med motion avses exempelvis promenad i rask takt, joggning och cykling.

51. Tänk på hur du rört på dig under de senaste sju dagarna. Under hur många dagar har du rört dig åtminstone i en timme per dag?

- 0 dag
- 1 dag
- 2 dagar
- 3 dagar
- 4 dagar
- 5 dagar
- 6 dagar
- 7 dagar

52. Hur många timmar per dag sitter du vanligen under din fritid (t.ex. då du tittar på TV, är på datorn eller pratar i mobilen, åker bil eller buss, sitter och pratar eller äter, gör läxor)?

	På vardagar utanför skoltid	Under lediga dagar
Mindre än 2 timmar per dag	☐	☐
Cirka 2 timmar per dag	☐	☐
Cirka 3 timmar per dag	☐	☐
Cirka 4 timmar per dag	☐	☐
Cirka 5 timmar per dag	☐	☐
Cirka 6 timmar per dag	☐	☐
Cirka 7 timmar per dag eller mer	☐	☐

Tobak, alkohol och droger

53. Om någon av dina bästa kompisar erbjuder dig något av det som nämns nedan, skulle det använda det? Svara på varje rad.

	Säkert inte	Sannolikt inte	Jag skulle sannolikt använda	Jag skulle säkert använda
Tobak	☐	☐	☐	☐
Snus	☐	☐	☐	☐
E-cigarett	☐	☐	☐	☐

54. Tror du att du kommer att använda något av det följande under de följande 12 månaderna? Svara på varje rad.

	Säkert inte	Sannolikt inte	Sannolikt ja	Säkert ja
Tobak	☐	☐	☐	☐
Snus	☐	☐	☐	☐
E-cigarett	☐	☐	☐	☐

55. Hur många cigaretter, pipor eller cigarrer har du rökt allt som allt hittills?

- inte en enda (gå till fråga 57)
 bara en (gå till fråga 57)
 cirka 2–50
 över 50

56. Vilket av följande alternativ passar bäst in på dina nuvarande rökvanor?

- jag röker minst en gång om dagen
 jag röker en gång i veckan eller oftare, men inte varje dag
 jag röker mindre ofta än en gång i veckan
 jag tobaksstreakar eller har slutat röka

57. Har du någonsin använt något av det som nämns nedan?

	Inte alls	Jag har provat en eller några gånger	Jag använder då och då	Jag använder dagligen	Jag har använt, men slutat
Snus	☐	☐	☐	☐	☐
Vattenpipa (shisha)	☐	☐	☐	☐	☐

58. Använder du e-cigarett som innehåller något av de ämnen som nämns nedan?

Svara på varje rad.

	Inte alls	Jag har provat en eller några gånger	Jag använder då och då	Jag använder dagligen	Jag har använt, men slutat
Nikotin	☐	☐	☐	☐	☐
Tobakssmaker	☐	☐	☐	☐	☐
Andra smakämnen (t.ex. fruktsmaker)	☐	☐	☐	☐	☐
Någoting annat	☐	☐	☐	☐	☐

59. Varifrån skaffade du de tobaksprodukter som du använt under de senaste 30 dagarna?

Kryssa för vardera punkten.

	Cigarett	Snus
Jag har inte använt under de senaste 30 dagarna	☐	☐
Jag köpte själv från butiken	☐	☐
Jag köpte själv från en kiosk eller en bensinstation	☐	☐
Jag köpte själv från en restaurang eller bar	☐	☐
Jag köpte själv på båten eller utomlands	☐	☐
Jag beställde från en nätbutik	☐	☐
Jag skaffade via sociala medier	☐	☐
Mina föräldrar eller syskon skaffade eller bjöd	☐	☐
Jag tog hemifrån utan tillstånd	☐	☐
Mina kamrater skaffade eller bjöd	☐	☐
En annan vuxen eller okänd person skaffade eller bjöd	☐	☐
På annat sätt	☐	☐

60. Varifrån skaffade du de e-cigarett eller tillbehör till e-cigarett som du använt under de senaste 30 dagarna? Svara på alla punkter.

	E-cigarett	Nikotinvätskor	Andra vätskor
Jag har inte använt under de senaste 30 dagarna	☐	☐	☐
Jag köpte själv från butiken	☐	☐	☐
Jag köpte själv från en kiosk eller en bensinstation	☐	☐	☐
Jag köpte själv från en restaurang eller bar	☐	☐	☐
Jag köpte själv på båten eller utomlands	☐	☐	☐
Jag beställde från en nätbutik	☐	☐	☐
Jag skaffade via sociala medier	☐	☐	☐
Mina föräldrar eller syskon skaffade eller bjöd	☐	☐	☐
Jag tog hemifrån utan tillstånd	☐	☐	☐
Mina kamrater skaffade eller bjöd	☐	☐	☐
En annan vuxen eller okänd person skaffade eller bjöd	☐	☐	☐
På annat sätt	☐	☐	☐

61. Vad tycker du om de varningsmärken du sett på tobaksaskar under de senaste sex månaderna?

- jag har inte sett någon tobaksask
- jag har inte lagt märke till varningsmärken
- de fick mig att fundera på att sluta
- de fick mig att tänka på att låta bli att röka
- jag tänkte inte egentligen något om dem

62. Har dina föräldrar rökt under din livstid?

	Mamma	Pappa	Annan förälder
Nej, aldrig	☐	☐	☐
Ja, men han/hon har slutat röka	☐	☐	☐
Han/hon röker fortfarande	☐	☐	☐
Jag vet inte	☐	☐	☐

63. Hur ofta allt som allt dricker du alkohol, till exempel minst en halv burk öl?

- en eller flera gånger i veckan
- ett par gånger i månaden
- ungefär en gång i månaden
- mera sällan
- jag använder inte alkohol (gå till fråga 66)

64. Hur ofta dricker du dig ordentligt berusad?

- en eller flera gånger i veckan
 ungefär 1–2 gånger i månaden
 mera sällan
 aldrig

65. Var skaffade du den alkohol du drack senast?

	Ja	Nej
Jag köpte den själv på Alko	☐	☐
Jag köpte den själv i butiken	☐	☐
Jag köpte den själv i en kiosk eller vid en bensinstation	☐	☐
Jag köpte den själv på en restaurang eller bar	☐	☐
Jag köpte den själv på båten eller utomlands	☐	☐
Pappa eller mamma skaffade eller bjöd	☐	☐
Äldre syskon skaffade eller bjöd	☐	☐
Jag tog hemifrån utan tillstånd	☐	☐
Kamrater skaffade eller bjöd	☐	☐
En annan vuxen eller okänd person skaffade eller bjöd	☐	☐

66. Dricker någon av dina föräldrar för mycket alkohol enligt dig?

- nej (gå till fråga 68)
 ja

67. Har detta orsakat problem för dig?

- nej
 ja

68. Har du någonsin provat på eller använt följande ämnen?

	Aldrig	En gång	2–4 gånger	Minst fem gånger
Marijuana eller hasch (cannabis)	☐	☐	☐	☐
Sniffat (lim, butan o.dyl.) i berusande syfte	☐	☐	☐	☐
Mediciner (lugnande medel, sömn- eller värktabletter, utan alkohol) i berusande syfte	☐	☐	☐	☐
Ecstasy, amfetamin, subutex, heroin, kokain, LSD, gamma eller andra motsvarande narkotika	☐	☐	☐	☐
En drog, som du inte visste vad den var	☐	☐	☐	☐

69. Tänk på de senaste 30 dagarna. Hur många gånger under denna tid har du använt sådana rusmedel som nämndes i föregående fråga?

	Aldrig	En gång	2–4 gånger	Minst fem gånger
Marijuana eller hasch (cannabis)	☐	☐	☐	☐
Ett annat narkotiskt ämne som nämns i föregående fråga	☐	☐	☐	☐

70. Vilka möjligheter bedömer du att personer i din ålder har att skaffa droger, till exempel marijuana eller hasch (cannabis), på din ort?

- mycket lätt
 ganska lätt
 ganska svårt
 mycket svårt
 jag vet inte

71. Folk har olika uppfattningar om vad som är godtagbart eller inte. Godkänner du följande saker bland personer i din ålder?

	Ja	Nej	Osäker
Rökning	☐	☐	☐
Snusning	☐	☐	☐
Rökning av e-cigarett	☐	☐	☐
Att dricka små mängder alkohol	☐	☐	☐
Att dricka alkohol så att man blir full	☐	☐	☐
Rökning av marijuana (cannabis)	☐	☐	☐

Olycksfall

72. Har du under detta läsår drabbats av ett olycksfall i skolan eller på vägen till eller från skolan vilket lett till att du uppsökt läkare, hälsovårdare eller sjukskötare?

	Aldrig	En gång	Minst 2 gånger
På rasten	☐	☐	☐
Under gymnastiktimmen	☐	☐	☐
Under en annan timme	☐	☐	☐
Under praktisk arbetslivsorientering	☐	☐	☐
På skolvägen	☐	☐	☐

73. Har du under detta läsår drabbats av en olycka eller ett olycksfall utanför skoldagen eller skolvägen vilket lett till att du uppsökt läkare, hälsovårdare eller sjukskötare?

	Aldrig	En gång	Minst 2 gånger
Som passagerare eller förare av ett motordrivet fordon	☐	☐	☐
Vid cykling	☐	☐	☐
Vid gång (t.ex. att en bil krockat med eller kört över dig)	☐	☐	☐
I samband med motion på fritiden eller motion som ordnats av en idrottsförening	☐	☐	☐
Hemma eller på hemgården	☐	☐	☐
I arbetet eller på arbetsplatsen	☐	☐	☐
Annan situation på fritiden	☐	☐	☐

74. Har du under detta läsår drabbats av ett olycksfall när du varit berusad vilket lett till att du uppsökt läkare, hälsovårdare eller sjukskötare?

- aldrig
 en gång
 två gånger eller oftare

Ofredande och våld

75. Har du under de senaste 12 månaderna blivit offer för följande gärningar?

	Ja	Nej
Offer för stöld eller försök till stöld med våld eller hot om våld	☐	☐
I övrigt offer för stöld	☐	☐
Offer för hot om våld på nätet, per telefon eller ansikte mot ansikte	☐	☐
Offer för fysiskt angrepp, någon har till exempel slagit dig, sparkat dig eller använt ett vapen mot dig	☐	☐

Du har rätt att välja på vilket sätt någon annan rör dig. Ingen har rätt att utan tillstånd röra dina intima områden (t.ex. det område som en badkläder täcker). Om någon rört dig på ett obehagligt eller elakt sätt eller tvingat dig att röra dig själv, är det inte ditt fel. Sådan beröring får inte förbli en hemlighet, även om någon kräver att det ska vara en hemlighet. Om du svarar ja på någon av följande frågor, är det viktigt att du berättar om det också för en vuxen som du litar på.

76. Har du utsatts för störande sexuella förslag eller sexuellt ofredande under de senaste 12 månaderna?

	Ja	Nej
Per telefon eller på Internet	☐	☐
I skolan	☐	☐
I samband med en hobby	☐	☐
På gatan, i ett köpcenter eller i en annan offentlig lokal	☐	☐
Hemma hos dig eller en annan person eller på ett annat privat ställe	☐	☐

Om du svarade nej på alla punkter vid frågan ovan, kan du gå till fråga 78.

77. Vem eller vilka har gjort det som beskrevs i föregående fråga? Du kan välja flera personer.

- En vän eller en annan bekant ung person eller ett annat bekant barn
- En vuxen i familjen (mamma, styvmamma, pappa, styvpappa, en förälders partner)
- Ett syskon (syster, bror, styvsyster, styvbror)
- Annan släkting (mor- eller farförälder, moster eller faster, morbror eller farbror, kusin)
- En lärare eller en annan vuxen i skolan
- En fritidshandledare, tränare eller motsvarande person
- En okänd person
- En annan person

78. Har du upplevt något av det följande under de senaste 12 månaderna?

	Ja	Nej
Mobbning, skällsord eller kritik som förolämpar din kropp eller din sexualitet	☐	☐
Beröring av intima områden på kroppen mot din vilja	☐	☐
Påtryckning eller tvång till samlag eller en annan form av sex	☐	☐
Erbjudande om pengar, en vara eller alkohol eller droger mot sex	☐	☐

Om du svarade nej på alla punkter vid frågan ovan, kan du gå till fråga 80.

79. Vem eller vilka har gjort det som beskrivits i frågan ovan mot dig? Du kan välja flera personer.

- En vän eller en annan bekant ung person eller ett annat bekant barn
- En vuxen i familjen (mamma, styvmamma, pappa, styvpappa, en förälders partner)
- Ett syskon (syster, bror, styvsyster, styvbror)
- Annan släkting (mor- eller farförälder, moster eller faster, morbror eller farbror, kusin)
- En lärare eller en annan vuxen på skolan
- En fritidshandledare, tränare eller motsvarande person
- En okänd person
- En annan person

80. Har du under de senaste 12 månaderna berättat för en vuxen som du litar på om det ofredande eller det våld som du utsatts för?

- ja
- nej (gå till fråga 82)

81. Har du under de senaste 12 månaderna fått hjälp eller stöd för ofredande eller våld som du utsatts för?

	Ja, mycket	Ja, i viss utsträckning	Nej, men jag hade behövt	Jag har inte behövt hjälp
Av de vuxna i skolan (lärare, hälsovårdare, läkare, psykolog, kurator)	☐	☐	☐	☐
Via service utanför skolan (t.ex. hälsovårdscentralen, polisen, barnskyddet)	☐	☐	☐	☐
Av dina egna föräldrar	☐	☐	☐	☐
Av vänner och andra närstående	☐	☐	☐	☐
Av yrkesutbildade personer via en webbtjänst	☐	☐	☐	☐

82. Har dina föräldrar gjort något av det som nämns nedan mot dig under de senaste 12 månaderna?

	Ja	Nej
Surat eller vägrat att prata med dig	☐	☐
Skällt på dig eller kallat dig fula saker	☐	☐
Kastat eller sparkat föremål (t.ex. smällt dörrar)	☐	☐
Hotat med att slå eller piska dig	☐	☐
Knuffat eller ruskat om dig våldsamt	☐	☐
Luggat, knäppt med fingrarna eller smällt till	☐	☐
Slagit med knytnäve eller sparkat	☐	☐
Utövat något annat våld	☐	☐

83. Har du hört eller sett att någon annan än du gjort följande saker till en av dina familjemedlemmar under de senaste 12 månaderna?

	Ja	Nej
Familjemedlemmen har fått sura miner eller så har man vägrat prata med honom eller henne	☐	☐
Familjemedlemmen har kallats fula saker	☐	☐
Familjemedlemmen har blivit hotad med våld	☐	☐
Familjemedlemmen har blivit knuffad eller omruskad på ett våldsamt sätt	☐	☐
Man har luggat, knäppt med fingrarna eller smällt till familjemedlemmen	☐	☐
Familjemedlemmen har blivit slagen med knytnäve eller ett föremål eller blivit sparkad	☐	☐
Familjemedlemmen har utsatts för annat våld	☐	☐

Om du svarade nej på alla punkter vid två frågor ovan, kan du gå till fråga 86.

84. Har du under de senaste 12 månaderna berättat för en vuxen som du litar på om det psykiska eller fysiska våld som du utsatts för inom familjen?

- ja
 nej (gå till fråga 86)

85. Har du fått stöd och hjälp för våld som du upplevt inom familjen under de senaste 12 månaderna?

	Ja, mycket	Ja, i viss utsträckning	Nej, men jag hade behövt	Jag har inte behövt hjälp
Av de vuxna i skolan (läraren, hälsovårdare, läkare, psykolog, kurator)	☐	☐	☐	☐
Via service utanför skolan (t.ex. hälsovårdscentralen, polisen, barnskyddet)	☐	☐	☐	☐
Av dina egna föräldrar	☐	☐	☐	☐
Av vänner och andra närstående	☐	☐	☐	☐
Av yrkesutbildade personer via en webbtjänst	☐	☐	☐	☐

Tillgång till hjälp och tjänster

Hälsovårdaren och läkaren ordnar regelbundet hälsoundersökningar för alla elever. Vanligen sänder hälsovårdaren en kallelse eller en tid till hälsoundersökning. Därtill kan eleverna besöka hälsovårdaren eller läkaren efter behov.

86. Har du under detta läsår besökt hälsovårdaren, läkaren, kuratorn eller psykologen i din skola?

	Nej, det har inte funnits behov	Nej, jag försökte men kom inte till mottagningen	Ja, 1–2 gånger	Ja, 3–5 gånger	Ja, över 5 gånger
Hälsovårdaren, frånsett hälsoundersökningar	☐	☐	☐	☐	☐
Läkaren, frånsett hälsoundersökningar	☐	☐	☐	☐	☐
Kuratorn	☐	☐	☐	☐	☐
Psykologen	☐	☐	☐	☐	☐

87. Hur lätt har det varit för dig att komma till hälsovårdarens, läkarens, kuratorns eller psykologens mottagning i din skola under detta läsår?

	Mycket lätt	Ganska lätt	Vare sig eller svårt	Ganska svårt	Mycket svårt
Hälsovårdaren, frånsett hälsoundersökningar	☐	☐	☐	☐	☐
Läkaren, frånsett hälsoundersökningar	☐	☐	☐	☐	☐
Kuratorn	☐	☐	☐	☐	☐
Psykologen	☐	☐	☐	☐	☐

88. När har du senast varit på en hälsoundersökning vid skolhälsovården? Välj ett alternativ vad gäller såväl hälsovårdare som läkare.

	Årskurs 1–6	Årskurs 7	Årskurs 8	Årskurs 9	Jag vet inte
Hos skolhälsovårdaren	☐	☐	☐	☐	☐
Hos skolläkaren	☐	☐	☐	☐	☐

89. Var någon av dina föräldrar med på hälsoundersökningen?

- ja, i årskurs 7
- ja, i årskurs 8
- ja, i årskurs 9
- nej
- jag vet inte

90. Vilka av följande påståenden stämmer i fråga om hälsoundersökningen under detta läsår?

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Varken av samma eller annan åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
Vi diskuterade frågor som är viktiga för mig	☐	☐	☐	☐	☐
Mina åsikter beaktades	☐	☐	☐	☐	☐
Vi diskuterade frågor som gäller mitt hem	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vågade berätta ärligt om sådant som gäller mig	☐	☐	☐	☐	☐

Ibland utreds ärenden som gäller en elev i ett möte där fler än en arbetstagare deltar (t.ex. kurator, psykolog, lärare, hälsovårdare eller sakkunniga som inte är från skolan). Också elev och ofta också föräldrarna deltar i mötet.

91. Har dina ärenden behandlats vid ett ovan nämnt möte under detta läsår?

- jag vet inte (gå till fråga 93)
 nej (gå till fråga 93)
 ja

92. Vilka ärenden behandlades vid mötet? Du kan välja flera alternativ.

- Problem med hälsan (t.ex. sjukdom, sinnesstämningen)
 Levnadsvanor (t.ex. matvanor, trötthet, användning av alkohol och droger)
 Hem- eller familjerelaterade problem (t.ex. relationen till en förälder, föräldrar som separerat, våld, sjukdoms- eller dödsfall hos en närstående)
 Kompisförhållanden (t.ex. mobbning, ensamhet, problem i de mänskliga relationerna)
 Skolfrånvaron
 Inläring eller inläringssvårigheter
 Brott mot skolreglerna
 Fortsatta studier och yrkesval
 Något annat ärende

93. Har du någon som du vid behov kan prata med om sådant som tynger dig?

- ja
 nej (gå till fråga 95)

94. Vem? Du kan välja flera alternativ.

- Mina egna föräldrar
 En vän eller annan närstående
 En vuxen i skolan (lärare, hälsovårdare, läkare, psykolog, kurator)
 Annan yrkesutbildad person (t.ex. ungdomsarbetare, läkare, skötare, polis, socialarbetare)
 En yrkesutbildad person via en webbtjänst

95. Har du fått stöd och hjälp vad gäller ditt välbefinnande av följande vuxna i skolan under detta läsår?

	Ja, mycket	Ja, i viss utsträckning	Nej, men jag hade behövt	Jag har inte behövt hjälp
Av en hälsovårdare	☐	☐	☐	☐
Av en läkare	☐	☐	☐	☐
Av en psykolog	☐	☐	☐	☐
Av en kurator	☐	☐	☐	☐
Av en lärare	☐	☐	☐	☐
Av en annan vuxen i skolan	☐	☐	☐	☐

Familj och boende

96. Bor du tillsammans med bägge föräldrarna i ett gemensamt hem?

- ja (gå till fråga 99)
 nej

97. Med vilken förälder bor du?

- Jag bor turvis hos mina föräldrar, de bor inte tillsammans (gå till fråga 99)
 Jag bor med bara en förälder (gå till fråga 99)
 Jag bor inte med mina föräldrar

98. Om du inte bor med dina föräldrar, var bor du?

- Jag bor med mina far- eller morföräldrar eller andra släktingar utan mina föräldrar
 I en fosterfamilj
 I en barnskyddsanstalt
 I ett familjehem
 Jag bor i ett elevhem
 Jag bor på annat sätt

99. Vilka av följande påståenden beskriver din familj? Du kan välja flera alternativ.

- Jag har en förälder
 Jag har två föräldrar
 Jag har fler än två föräldrar
 Jag har inga föräldrar eller så är jag inte i kontakt med dem
 Mina föräldrar har skilt sig
 Jag har ett hem
 Jag har två eller flera hem
 Jag bor i en ombildad familj
 Jag bor i en regnbågsfamilj
 Det finns tvillingar, trillingar eller fyrlingar i min familj
 Jag är adopterad

100. Vilket är den högsta utbildning som dina föräldrar avlagt?

	Mamma	Pappa	Annan förälder
Grundskola eller motsvarande	☐	☐	☐
Gymnasium eller yrkesläroanstalt	☐	☐	☐
Yrkesstudier vid sidan om gymnasium eller yrkesläroanstalt	☐	☐	☐
Universitet, yrkeshögskola eller annan högskola	☐	☐	☐

101. Har dina föräldrar under de senaste 12 månaderna varit arbetslösa eller permitterade?

- nej
 ja, en av mina föräldrar
 ja, två eller flera av mina föräldrar

102. Hur bedömer du familjens ekonomiska situation?

- mycket bra
 ganska bra
 måttlig
 ganska dålig
 mycket dålig

103. I vilket land är du och dina föräldrar födda? Svara för alla.

	Du själv	Mamma	Pappa
Finland	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐
Estland	☐	☐	☐
Ryssland eller före detta Sovjetunionen	☐	☐	☐
Före detta Jugoslavien	☐	☐	☐
Annat europeiskt land	☐	☐	☐
Somalia	☐	☐	☐
Irak	☐	☐	☐
Iran	☐	☐	☐
Afghanistan	☐	☐	☐
Kina	☐	☐	☐
Thailand	☐	☐	☐
Vietnam	☐	☐	☐
Annat land	☐	☐	☐

104. Hur länge har du bott i Finland?

- Hela mitt liv
 Över 10 år, men inte alltid
 5–10 år
 1–4 år
 Mindre än 1 år

105. Upplever du att du hör till följande kulturgrupper?

	Ja	Nej
Samer	☐	☐
Romer	☐	☐
Finlandssvenskar	☐	☐

106. Jag upplever att jag är en viktig del av

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Varken av samma eller annan åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
Familjen	☐	☐	☐	☐	☐
Släkten	☐	☐	☐	☐	☐
Ett kompisgäng	☐	☐	☐	☐	☐
Ett hobbygäng	☐	☐	☐	☐	☐
Den virtuella gemenskap som jag mest befinner mig i	☐	☐	☐	☐	☐
Klassgemenskapen	☐	☐	☐	☐	☐
Skolgemenskapen	☐	☐	☐	☐	☐
Det finländska samhället	☐	☐	☐	☐	☐

107. Har följande förändringar skett i ditt liv under detta läsår?

	Ja	Nej
Jag har bytt skola	☐	☐
Föräldrarna har separerat	☐	☐
Familjen har ombildats	☐	☐
Jag har fått ett syskon	☐	☐
Jag har själv insjuknat i en allvarlig sjukdom, blivit skadad eller motsvarande	☐	☐
En familjemedlem eller en annan närstående har insjuknat i en allvarlig sjukdom eller avlidit	☐	☐

108. Kan du tala med dina föräldrar om dina personliga angelägenheter?

- nästan aldrig
 ibland
 ganska ofta
 ofta

109. Vår familj har tillräckligt med tid tillsammans.

- helt av samma åsikt
- av samma åsikt
- varken av samma eller annan åsikt
- av annan åsikt
- helt av annan åsikt

Tillfredsställelse med livet

110. Hur nöjd är du med ditt liv för närvarande?

- mycket nöjd
- ganska nöjd
- vare sig nöjd eller missnöjd
- ganska missnöjd
- mycket missnöjd

111. Hur väl beskriver följande påståenden dina känslor i nuläget?

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Varken av samma eller annan åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
Jag känner att mitt liv har ett mål och syfte	☐	☐	☐	☐	☐
Jag känner att jag är värdefull	☐	☐	☐	☐	☐
Jag kan fatta beslut om mitt liv	☐	☐	☐	☐	☐
Jag kan göra det som jag anser vara viktigt	☐	☐	☐	☐	☐
Jag upplever att jag har god kontroll över mitt liv	☐	☐	☐	☐	☐
Jag upplever att jag klarar mig bra i livet	☐	☐	☐	☐	☐
Om jag stöter på svårigheter kommer jag oftast på en lösning	☐	☐	☐	☐	☐
Jag vet till vem jag kan vända mig om jag har det svårt	☐	☐	☐	☐	☐

Fritid

112. Hur mycket tid ägnar du vanligen åt följande saker under en vardag?

	Inte alls	Cirka en timme eller mindre	Cirka 2 timmar	Cirka 3 timmar	Cirka 4 timmar	Cirka 5 timmar eller mer
Jag tillbringar tid på sociala medier eller spelar spel på dator, telefon, konsol eller en annan apparat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jag tittar på TV-program, videoklipp eller filmer	☐	☐	☐	☐	☐	☐

I följande fråga avses med nätet olika appar, spel, filmer eller program som kan användas på olika apparater (såsom mobil, tablett, dator, TV). Också sociala medier och e-tjänster räknas som användning av nätet.

113. Hur ofta har du gjort något av det följande?

	Väldigt ofta	Ganska ofta	Inte så ofta	Aldrig
Jag har försökt tillbringa mindre tid på nätet, men inte lyckats	☐	☐	☐	☐
Jag borde tillbringa mer tid med familjen eller vänner eller ägna mer tid åt läxor, men all tid går åt på nätet	☐	☐	☐	☐
Jag har lagt märke till att jag är på nätet trots att jag egentligen inte haft lust	☐	☐	☐	☐
Jag har känt mig rastlös för att jag inte kunnat vara på nätet	☐	☐	☐	☐
Jag har inte ätit eller sovit på grund av nätet	☐	☐	☐	☐

Med penningspel avses spel där man **vinner eller förlorar pengar**. Penningspel utgörs av bland annat vadslagningsspel, penningspelautomater, skraplotter, penningspel som spelas på nätet (såsom nätpoker) och privata kortspel med penninginsatser.

114. Hur ofta spelar du penningspel?

- 6–7 dagar i veckan
- 3–5 dagar i veckan
- 1–2 dagar i veckan
- mer sällan än en gång per vecka
- mer sällan än en gång i månaden
- jag har inte spelat under det senaste året

115. Hur ofta gör du något av det följande utanför skoltiden?

	Nästan varje dag	Varje vecka	Varje månad	Mer sällan	Aldrig
Jag idrottar eller motionerar på egen hand	☐	☐	☐	☐	☐
Jag idrottar eller motionerar under handledning vid lektioner, träningar, tävlingar eller matcher vilka ordnas av en förening eller organisation	☐	☐	☐	☐	☐
Jag deltar i aktiviteter som ordnas av ett annat sällskap, en annan förening eller en annan organisation, t.ex. scouter, 4H-klubb, frivilliga brandkåren, församlingen	☐	☐	☐	☐	☐
Jag sjunger, spelar ett instrument eller spelar teater	☐	☐	☐	☐	☐
Jag skriver, ritar, målar, fotograferar eller filmar	☐	☐	☐	☐	☐
Jag gör hand- eller träarbeten, pysslar eller reparerar maskiner eller apparater	☐	☐	☐	☐	☐
Jag följer nyheter på TV, i dagstidningar eller på nätet	☐	☐	☐	☐	☐
Jag sköter ett sällskapsdjur eller husdjur eller är ute i naturen	☐	☐	☐	☐	☐
Jag läser böcker för eget nöje	☐	☐	☐	☐	☐
Jag utövar regelbundet ett annat fritidsintresse	☐	☐	☐	☐	☐

116. Utför du avlönat arbete på eftermiddagar, kvällar eller veckoslut vid sidan av skolan?

nej (gå till fråga 118)

ja

117. I veckan arbetar jag i snitt

1–5 timmar

6–10 timmar

över 10 timmar

118. Anteckna det alternativ som bäst beskriver din egen åsikt.

Med boendeområde avses din stadsdel eller till exempel en kommun eller en tätort på mindre orter.

	Helt av samma åsikt	Av samma åsikt	Varken av samma eller annan åsikt	Av annan åsikt	Helt av annan åsikt
I mitt boendeområde ordnas intressanta fritidsaktiviteter för ungdomar	☐	☐	☐	☐	☐
I mitt boendeområde finns det tillräckligt med lokaler där ungdomar kan vistas	☐	☐	☐	☐	☐
Jag känner till möjligheterna att utöva hobbyer i mitt boendeområde	☐	☐	☐	☐	☐
Lämpliga platser för hobbyer som passar mig ligger för långt borta	☐	☐	☐	☐	☐
De hobbyer som intresserar mig är för dyra	☐	☐	☐	☐	☐

TACK FÖR DINA SVAR!

Om du funderar på frågorna i enkäten, prata om dem med dina föräldrar eller en annan bekant vuxen. Du kan också kontakta din lärare eller hälsovårdaren, psykologen eller kuratorn i din skola.

